

TECHNICKÁ UNIVERZITA LIBEREC

Fakulta pedagogická

Katedra: Pedagogiky a psychologie

Obor: Sociální pracovník

PŘÍSPĚVEK NA VÝŽIVU NEZAOPATŘENÝM DĚTEM A PROBLEMATIKA S TÍM SOUVISEJÍCÍ

PROVISION OF ALIMONY TO CHILDREN AND RELATED ISSUES

UNIVERZITNÍ KNIHOVNA
TECHNICKÉ UNIVERZITY V LIBERCI

3146070619

Autor: Monika Tvrdková

Podpis:

Adresa: Tovačovského 929/7, Liberec

Vedoucí práce: Doc. Dr. Josef Horák, CSc.

Počet:

Stran	Tabulek	Příloh
75	20	6

V Liberci dne 20. 11. 2003

Katedra: pedagogiky a psychologie

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát) Monika TVRDKOVÁ

adresa: Liberec 14, Tovačovského 929/7

obor (kombinace): sociální pracovník

Název BP: Příspěvek na výživu nezaopatřeným dětem a problematika s tím související

Název BP v angličtině: Provision of alimony to children and related issues

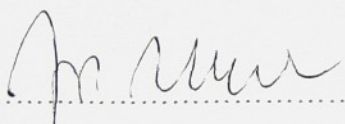
Vedoucí práce: Doc. Dr. Josef Horák, CSc.

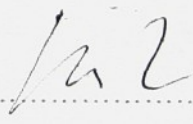
Konzultant: Bc. Iva Pokorná

Termín odevzdání: 30. dubna 2003

Pozn. Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty pedagogické TU v Liberci.

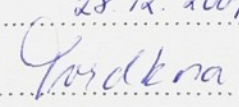
V Liberci dne 28. 12. 2001

.....
děkan

.....
vedoucí katedry

Převzal (kandidát): TVRDKOVÁ MONIKA

Datum: 28. 12. 2001

Podpis:

Cíl:

Cílem práce je zjistit nejen z teoretického, ale i praktického hlediska to, jak je zajištěna zákonem stanovená vyživovací povinnost rodičů vůči nezaopatřeným dětem a jak stát postupuje v případě, že tato povinnost není plněna.

Zaměříme se na skutečnosti, pro které rodiče svou vyživovací povinnost neplní, na okolnosti, za nichž rodiče o příspěvek na výživu žádají, a důvody, pro které je výplata tohoto příspěvku ukončena. Dále se budeme zabývat některými sociálními aspekty, jenž s sebou neplnění vyživovací povinnosti přináší a na vzorku rodin pobírajících příspěvek na výživu ověříme níže uvedené hypotézy.

Hypotézy:

1. Domníváme se, že důvodem, pro který rodiče přestali plnit svou vyživovací povinnost k nezaopatřeným dětem, je zejména nezaměstnanost a výkon vazby či trestu odnětí svobody.
2. Předpokládáme, že nejmenší skupinu rodin pobírajících příspěvek na výživu tvoří ty, kde rodič nebo jeho partner má příjem z pracovní činnosti.
3. Předpokládáme, že většina (více než 50 %) poskytovaných příspěvků na výživu je ukončena tím, že rodič začne svou vyživovací povinnost plnit.

Metody:

Kazuistika, rozhovor, studium a analýza spisové dokumentace, analýza získaných materiálů, statistické zpracování zjištěných údajů.

Základní literatura:

Nová, H., Těžká, O.: Vyživovací povinnost. Linde, Praha 1995.

Břeská, N., Hacaperková, D., Vránová, L.: Dávky sociální péče. MPSV, Praha 1998.

Břeská, N., Vránová, L.: Dávky sociální péče 2001. ANAG, 2000.

Pokorný, P., a kol.: Zákon o rodině s komentářem, předpisy související a vzory podání-novela k 1. srpnu 1998. Žirafa s. r. o., Praha 1998.

Zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení v platném znění.

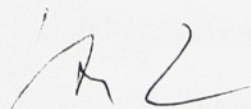
Zákon č. 463/91 Sb., o životním minimu v platném znění.

Zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti v platném znění.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon v platném znění.

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád v platném znění.

Vedoucí práce:

Děkuji vedoucímu práce panu Doc. Dr. Josefu Horákovi, CSc. za odborné vedení při zpracování závěrečné bakalářské práce.

Dále bych za cenné rady a odborné konzultace chtěla poděkovat paní PaedDr. Ivoně Futschikové a Bc. Ivě Pokorné.

Prohlášení o původnosti práce:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla veškerou použitou literaturu.

V Liberci dne 20. 11. 2003

Monika Tvrdková

Prohlášení k využití výsledků bakalářské práce:

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci má právo na uzavření licenční smlouvy o využití mé bakalářské práce a prohlašuji, že souhlasím s případným užitím mé bakalářské práce.

Jsem si vědoma toho, že užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem Technické univerzity v Liberci, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených univerzitou na vytvoření díla. Bakalářská práce je majetkem školy, s bakalářskou prací nelze bez svolení školy disponovat.

Beru na vědomí, že po pěti letech si mohu bakalářskou práci vyžádat v Univerzitní knihovně Technické univerzity v Liberci, kde bude uložena.

Autor:

Monika Tvrdková

Adresa: Tovačovského 929/7, Liberec

Podpis:

V Liberci dne 20. 11. 2003

ANOTACE

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak je zajištěna zákonem stanovená vyživovací povinnost rodičů vůči nezaopatřeným dětem a jak stát postupuje v případě, že tato povinnost plněna není.

Práce je zaměřena na jednu z dávek sociální péče poskytovanou rodinám s dětmi. Jedná se o příspěvek na výživu vyplácený dítěti v případě, že k němu rodič neplní vyživovací povinnost a dítě se v důsledku toho ocitne pod hranicí sociální potřeby.

Teoretická část je zaměřena na vyživovací povinnost obecně, vysvětlení základních pojmů s problematikou souvisejících a samotný příspěvek na výživu.

V praktické části je pracováno se vzorkem povinných osob a poživatelů příspěvku na výživu vypláceného oddělením péče o rodinu a dítě Magistrátu města Liberec v roce 2002.

V závěrečné části jsou v souladu s výsledky analýzy spisové dokumentace vyhodnoceny stanovené hypotézy a z pohledu sociální pracovníce, působící na úseku péče o rodiny s dětmi, hodnocen současný stav zkoumané problematiky.

NOTE

The aim of the Bachelor Work was to find out how the statutory parental obligation to pay maintenance to unprovided children is guaranteed and what the state does in case of nonperformance of this obligation.

The work is focused on one of the social benefits provided to families with children.

This is a subsistence allowance paid to a child in case of nonperformance of the obligation to pay the maintenance by one of the parents and of getting consequently under the level of social necessity.

Theoretical part deals with the obligation to pay maintenance generally, explanations of basic terms connected with the problem and permanent maintenance itself.

Practical part focuses on a sample of obliged persons and limited owners of the permanent maintenance who are paid out by the Department of Social Welfare for Family and Child in the Municipal Authorities of the town Liberec in 2002.

Final part evaluates previously set hypotheses reconciled in agreement with the results of the file documentation analyses and the contemporary state of dealt problems is evaluated by a social welfare worker, dealing with the Welfare of Family with children.

Резюме

Целью этой диссертационной работы было убедиться, каким образом обеспечена законом установленная обязательность средств семьи в отношении к необеспеченным детям и каким образом государство действует в случае, если эта обязанность не исполнена.

Работа направлена на один из пайков социального попечения предоставляемого семьям с детьми. Речь идет о пособии для питания выплачиваемом в случае не исполненной обязанности родителем, в следствии чего ребёнок окажется в затруднительном положении ниже границы социальной надобности.

В теоретической части мы уделяли внимание установленной обязательности вообще, значит объяснению основных понятий с проблематикой связанных, и самому пособию для питания детей.

В практической части разработан образец обязательных лиц и пользующихся лиц уплачиваемых отделением попечения о семье и ребёнке в рамках городского управления в городе Либерец в 2002-ом году.

В заключительной части в соотношении с результатами анализа документации обсуждены обнаруженные результаты, также на взгляд социального работника, действующего в отделении попечения семьи и ребёнка, оценивается современность исследованной проблематики.

Obsah bakalářské práce

1. ÚVOD	8
2. TEORETICKÁ ČÁST	10
2.1. Vyživovací povinnost	10
2.1.1. Vznik vyživovací povinnosti	11
2.1.2. Zánik vyživovací povinnosti	12
2.1.3. Stanovení výše výživného soudem	13
2.1.4. Výkon rozhodnutí pro vymožení výživného	13
2.2. Vymezení základních pojmů	20
2.2.1. Dítě	20
2.2.2. Nezaopatřené dítě	20
2.2.3. Započitatelný příjem	23
2.2.4. Životní minimum	24
2.2.5. Sociální potřebnost	27
2.3. Příspěvek na výživu	29
2.3.1. Podmínky pro poskytnutí příspěvku na výživu	30
2.3.2. Forma výplaty příspěvku na výživu	32
2.3.3. Vymáhání poskytnutého příspěvku na výživu	32
2. 4. Zanedbání povinné výživy jako trestný čin	34
3. PRAKTICKÁ ČÁST	38
3.1. Zpracování výsledků analýzy spisové dokumentace	38
3.2. Kazuistiky	58
4. ZÁVĚREČNÁ ČÁST	65
4.1. Vyhodnocení hypotéz	65
4.2. Navrhovaná opatření	68
5. SEZNAM ZKRATEK	72
6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	73
7. SEZNAM PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ	74
8. PŘÍLOHY	75

1. ÚVOD

Oblast problematiky příspěvku na výživu nezletilého dítěte jako téma bakalářské práce jsme zvolili proto, že se při své práci často setkáváme s rodiči a dětmi, které se dostávají do složité finanční a životní situace tím, že druhý rodič přestane plnit svou vyživovací povinnost vůči dítěti. Práce na odboru sociální péče Magistrátu města Liberec, který je jako obecní úřad s rozšířenou působností příslušný k vyplácení uvedeného příspěvku, vede k častým setkáním s rodiči, kteří zůstanou sami nejen na výchovu, ale i na výživu dětí. To, že se jedná o velký problém, ukazují i časté dopisy a dotazy, které se objevují na stránkách novin a časopisů. Bývají velmi smutné a většinou se z nich dozvídáme, v jak obtížné situaci se ocitl pisatel dopisu spolu se svým dítětem či dětmi, právě kvůli tomu, že druhý rodič přestal plnit vyživovací povinnost. Mnozí charakterizují druhého rodiče jako člověka nezodpovědného, lehkomyšlného, který se ve většině případů vyhýbá práci, aby mu nemohlo být výživné exekučně strháváno z platu. Velká část těchto pisatelů žádá o radu, jak mají postupovat, aby výživné co nejdříve dostávali, nebo se dotazuje, zda jim někdo pomůže překonat tíživou finanční situaci, v níž se nacházejí.

Ve většině případů jsou odkazováni na to, aby se obrátili na příslušný sociální odbor a informovali se na možnost poskytnutí příspěvku na výživu. Bohužel, pomoci lze pouze tam, kde je dítě sociálně potřebné a jeho příjem nedosahuje částek sociální potřebnosti. Pokud je rodič dítěte, k němuž není vyživovací povinnost plněna, zaměstnán, zpravidla nemá na uvedenou dávku nárok, přestože jeho příjmy nejsou nijak vysoké. Vzhledem k tomu, že náš právní systém k problematice neplacení výživného z našeho pohledu přistupuje velice mírně, dostávají se pak tito rodiče a v návaznosti jejich děti do situací, které pro ně není jednoduché řešit, ale v nichž jim, bohužel, stát často není schopen pomoci. K tomu se však podrobněji dostaneme v průběhu této práce.

V praxi se často zjišťuje, jak málo je dávka sociální péče poskytovaná formou příspěvku na výživu mezi našimi spoluobčany známa, přestože byla v našem právním řádu zakotvena již před čtyřiceti lety, a to v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině, kde bylo v § 100 uvedeno: „Nezletilým, o něž není náležitě postaráno jinak, poskytuje národní výbor pravidelný příspěvek na výživu ve výši stanovené zvláštním předpisem. Jestliže to je z důležitých

důvodů třeba, lze tento příspěvek poskytovat až do dvacátého šestého roku věku dítěte.“^[1] Z této citace je zřejmé, že problém zanedbávání povinné výživy není problémem novým, který by se v naší společnosti objevil až nyní, v posledních letech. Jak je vidět, společnosti nikdy nebyl osud takto postižených dětí lhostejný, a proto se jim snažila dle svých možností pomoci. Bohužel, stát nemá k dispozici tolik prostředků, aby mohl plně uspokojit potřeby všech dětí, k nimž není vyživovací povinnost plněna. Upravuje a reguluje tedy podle své ekonomické situace okruh příjemců této dávky sociální péče, a proto v zákonech stanoví podmínky, za kterých je možno příspěvek na výživu poskytnout.

[1] zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1. VYŽIVOVACÍ POVINNOST

K uvedení do problematiky je třeba se zmínit o jednom zásadním institutu, který s příspěvkem na výživu úzce souvisí. Je jím *vyživovací povinnost*, od níž se problematika i výplata příspěvku v podstatě odvíjí.

Jednou z podmínek poskytnutí příspěvku na výživu je předložení pravomocného rozsudku, kterým byla stanovena výše vyživovací povinnosti.

Vyživovací povinností rozumíme zabezpečování a úhradu osobních potřeb mezi osobami, které k sobě mají příbuzenský nebo jiný rodinný vztah. Rozeznáváme několik druhů vyživovacích povinností, které jsou v zákoně o rodině uvedeny v části třetí, pod souhrnným názvem výživné. Proti tomuto termínu byly v minulosti vznášeny námitky, neboť z hlediska jazykového termín neodpovídá obsahu, který mu dává právní úprava. Nejde totiž jen o náklady na výživu jako takovou, ale i o náklady na všechny osobní potřeby, z nichž výživa představuje jen určitou část. Protože se však dosud nepodařilo nalézt příhodnější pojem, používá se již vžitý termín výživné.

Jak je uvedeno výše, rozeznáváme více druhů vyživovací povinnosti, které jsou souhrnně uvedeny v části třetí zákona o rodině. Jedná se o následující typy:

- vzájemnou vyživovací povinnost rodičů a dětí
- vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými
- vyživovací povinnost mezi manžely
- výživné rozvedeného manžela
- příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce.

Všechny druhy výživného mají některé společné rysy, které jsou shrnuty rovněž v třetí části výše zmíněného zákona, a to v hlavě šesté. Jedná se o normy, které obecně upravují hlediska pro stanovení rozsahu výživného, způsob placení výživného, jeho promlčení, změnu, plnění výživného za jiného a některé další skutečnosti.

Pro tuto práci, ale i z hlediska společenského, je nejpodstatnější vyživovací povinnost rodičů vůči dětem, kterou se dále budeme zabývat podrobněji. Jak je zřejmé z předchozího textu, je upravena zejména zákonem o rodině v rozsahu § 85–§ 86.

Vyživovací povinnost rodičů k dětem je významná pro zajištění řádného vývoje dětí a nastupující generace. V plně fungující rodině je zpravidla plněna dobrovolně a řádně, a to převážně naturálně a jen doplňkově peněžitými částkami. Naopak tam, kde došlo k rozpadu původní rodiny nebo jiným dysfunkčním projevům, a situace si vyžádala zásah státu – tedy stanovení výše výživného soudem, se jedná o pevně určené peněžité částky, které jsou jen občas doplňovány naturálně, což je ale plně na dobrovolnosti povinného.

Dalším, zcela specifickým způsobem plnění vyživovací povinnosti, je osobní výkon péče o dítě a společnou domácnost. Jedná se nejen o péči o výživu, ale i provádění všech prací a výkonů, jichž je třeba k zajištění plynulého a soustavného uhrazování osobních potřeb. Patří sem i činnosti spojené s výchovou dítěte. Je zřejmé, že míra potřeby osobní péče závisí na podmínkách života rodiny, na věku dítěte, jeho zdravotním stavu, způsobu přípravy na budoucí povolání apod. Někdy může být potřeba této péče tak intenzivní, že jeden z rodičů svou vyživovací povinnost plní výhradně jejím výkonem (např. u kojenců, zdravotně postižených nebo nemocných dětí). Při stanovení rozsahu vyživovací povinnosti je tedy třeba na tento způsob vyživovací povinnosti nezapomínat a vždy posoudit míru potřeby osobní péče a zároveň míru, jakou na ni vynakládá nebo vynakládal každý z rodičů.

2.1.1. Vznik vyživovací povinnosti

Vyživovací povinnost rodiče vzniká narozením potomka a trvá do doby, než je dítě schopno se samo žít. Může trvat tedy i poté, co dítě dosáhne zletilosti, jestliže se například řádným studiem nepřetržitě připravuje na své budoucí povolání. Časově zcela neomezená vyživovací povinnost je pak například u dítěte, které není schopno se samo žít s ohledem na svůj zdravotní stav.

Je třeba zdůraznit, že základním předpokladem a podmínkou vyživovací povinnosti rodičů k dětem je pouze to, aby zde existovalo příbuzenství v přímé

linii v prvním stupni. Pokud toto trvá, k zániku vyživovací povinnosti nedojde ani v případě, že rodičovská zodpovědnost rodičů byla pozastavena či omezena nebo jí byli úplně zbaveni, jak si lidé často myslí. Toto platí i v případě, že dítě bylo z jakýchkoliv důvodů z výchovy rodičů odňato, pokud nedošlo k jeho osvojení.

2.1.2. Zánik vyživovací povinnosti

K zániku vyživovací povinnosti dochází nejčastěji v okamžiku, kdy je již dítě schopno se samo žít. Věk dítěte v tomto případě není rozhodující. Znamená to, že vyživovací povinnost rodiče k dítěti může zaniknout ještě před dosažením jeho zletilosti, nebo naopak bude trvat i u zletilého dítěte po dobu, než bude schopné se žít samo. Jestliže o povinnosti poskytovat výživné bylo v minulosti rozhodováno soudem, může se povinný domáhat toho, aby rozhodnutí bylo změněno a jeho vyživovací povinnost byla soudem zrušena. V rozhodnutí pak musí být uvedena doba, k níž se tato povinnost zrušuje. Je v zájmu nejen povinného (toho, kdo výživné poskytuje), ale i zletilého oprávněného (toho, komu výživné náleží), aby se o zrušení vyživovací povinnosti staral. Pokud totiž dojde ke zrušení vyživovací povinnosti za dobu minulou, dochází k přeplatkům výživného, které je třeba vrátit. To neplatí u nezletilého dítěte, kde je uplatňována zásada, že spotřebované výživné se nevrací.

Vyživovací povinnost dále zaniká v případě, že dítě uzavřelo manželství, přičemž nerozhoduje, zda k uzavření manželství došlo před dosažením osmnáctého roku věku anebo až po jeho dosažení. Okamžikem uzavření manželství je především na manželovi, aby plnil vyživovací povinnost, neboť je stanoveno zákonem, že vyživovací povinnost mezi manžely předchází vyživovací povinnosti rodičů k dětem. Pouze v případě, kdy manžel není schopen plnit vyživovací povinnost v plné míře nebo vůbec, trvá vyživovací povinnost rodičů k dítěti jako podpůrná.

Dalším důvodem, pro který vyživovací povinnost rodičů k dětem zaniká, je smrt jak oprávněného, tak povinného. Zde je třeba zdůraznit, že vyživovací povinnost nepřechází na dědice, což vychází z toho, že je založena na osobním příbuzenském vztahu, který smrtí kteréhokoli z výše uvedených, zaniká.

Zvláštním případem, kdy dochází k zániku vyživovací povinnosti rodičů k dětem, je osvojení nezletilého dítěte, neboť tímto institutem zanikají všechna práva a povinnosti mezi osvojencem a jeho biologickou rodinou.

2.1.3. Stanovení výše výživného soudem

Pokud jde o podmínky vyživovací povinnosti, nerozlišuje zákon o rodině mezi zletilými a nezletilými dětmi, přesto tu však rozdíly jsou, a to při rozhodování soudem o výživném dětí zletilých a nezletilých.

U nezletilých dětí je nutné, aby soud zároveň s určením výše výživného rozhodl o tom, komu bude nezletilé dítě svěřeno do výchovy. To platí jak pro dobu před, tak i pro dobu po rozvodu manželství. Nežijí-li rodiče nezletilého spolu a nedohodnou-li se na úpravě výchovy a výživy dítěte, může soud o poměrech dítěte rozhodnout i bez návrhu. Rovněž bez návrhu může soud rozhodnutí o výživném změnit. Stejným způsobem může soud postupovat i tehdy, jestliže spolu rodiče žijí, avšak jeden z nich vyživovací povinnost k nezletilému dítěti řádně neplní. Výživné pro nezletilé dítě může soud stanovit s účinností až tři roky zpětně od zahájení řízení. Nezletilé dítě musí být v řízení zastoupeno kolizním opatrovníkem, který se tak ze zákona stává účastníkem řízení (tuto funkci zpravidla vykonává oddělení sociálně-právní ochrany dětí).

V případě zletilých dětí soud nerozhoduje o tom, komu z rodičů bude zletilé dítě svěřeno do výchovy, ale určí pouze rozsah vyživovací povinnosti rodičů. O vyživovací povinnosti ke zletilému dítěti může rozhodovat jen ode dne zahájení řízení, tj. dne podání návrhu, tedy nikoliv tři roky zpětně jako u dítěte nezletilého. O určení, změně či zrušení výživného pro zletilé dítě nemůže rozhodovat bez návrhu některého z účastníků. Zletilé dítě hájí své zájmy před soudem samo, neboť dovršením věku osmnácti let nabývá plné způsobilosti k právním úkonům a není mu tedy již soudem stanoven kolizní opatrovník.

2.1.4. Výkon rozhodnutí pro vymožení výživného

V případě, že existuje rozhodnutí soudu, jímž je určena povinnost platit výživné v přesně stanovené výši, byť se jednalo o dohodu rodičů schválenou

soudem, a tato povinnost není povinným řádně plněna, má oprávněný možnost požádat soud o takzvaný výkon rozhodnutí. Za vykonatelné se však považuje pouze takové rozhodnutí, které je pravomocné nebo předběžně vykonatelné. Pokud se týká doby, kdy lze o výkon rozhodnutí žádat, stačí k tomu, aby marně prošla lhůta splatnosti jen jedné opakující se dávky výživného.

Výkon rozhodnutí je možné nařídit pouze na návrh oprávněného a lze ho vykonat několika způsoby. Jedná se především o srážky ze mzdy, přikázání pohledávky, prodej movitých věcí a nemovitostí, prodej podniku a zařízení. Typickým a rovněž nejčastěji používaným způsobem výkonu rozhodnutí je výkon srážkami ze mzdy. Přesto však není možné opomíjet i ostatní způsoby, neboť dnes přibývá osob samostatně výdělečně činných, soukromých podnikatelů, osob bez pracovního poměru, které vykazují nulový nebo velmi nízký příjem, mívají však značný majetek. V těchto případech je nutné realizovat některý jiný z výše uvedených způsobů výkonu rozhodnutí, než je srážka ze mzdy. Protože však těmito ostatními způsoby lze uspokojit pouze dlužné výživné, a ne výživné splatné v budoucnu, jsou pro účely vymáhání výživného méně vhodné a málo využívané. Práce se proto dále bude podrobněji zabývat pouze výkonem rozhodnutí srážkami ze mzdy.

Místně příslušný pro vymáhání výživného pro nezletilé dítě je soud, v jehož obvodu má nezletilý své bydliště. Vzhledem k tomu, že při vykonávacím řízení může ke střetu zájmu rodičů dojít jen výjimečně, nebývá zde důvod pro stanovení kolizního opatrovníka. Bylo-li tedy dítě svěřeno do výchovy jednoho z rodičů, může jej tento rodič při podání návrhu na výkon rozhodnutí proti druhému rodiči zastoupit. Jestliže bylo dítě svěřeno do výchovy jiné osoby než rodiče, musí být právo vymáhání výživného touto osobou výslovně vymezeno v rozsudku, kterým soud dítě do její výchovy svěřil. V opačném případě by bylo nutné nezletilému při vymáhání výživného kolizního opatrovníka stanovit.

Pokud oprávněný nezná všechny údaje, které v návrhu na nařízení exekuce musí být uvedeny, např. přesné bydliště či zaměstnavatele povinného, může se s žádostí o pomoc obrátit na příslušný soud. Soud je pak povinen mu při zjišťování těchto skutečností pomoci, a to ještě před podáním žádosti na výkon rozhodnutí.

Návrh na výkon rozhodnutí si podává sám oprávněný. Při jeho sepsání mu může být nápomocen vyšší soudní úředník, který mu sdělí jakou formou je třeba návrh podat a co je nutné v něm uvést.

V návrhu na výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy musí být uvedeno:

- kterému soudu je adresováno
- jméno a bydliště oprávněného a povinného
- že se jedná o výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy (případně jiných příjmů)
- jakým rozhodnutím byla povinnému stanovena vyživovací povinnost a že je toto rozhodnutí vykonatelné
- přesná výše výživného a ke kterému dni je splatné
- údaj o plátcí mzdy nebo jiného příjmu

Jako příloha musí být přiložena kopie rozhodnutí o stanovení výživného opatřená potvrzením o jeho vykonatelnosti – doložkou právní moci.

Uvedené skutečnosti k nařízení výkonu rozhodnutí zcela postačí, soud v tomto řízení nic jiného nezkoumá. Dokonce se ani nezabývá zjišťováním, zda výživné bylo či nebylo dobrovolně plněno a výkon rozhodnutí nařizuje zpravidla bez slyšení povinného. O výkonu rozhodnutí rozhoduje vždy usnesením.

Jak již bylo uvedeno výše, nejčastější formou výkonu rozhodnutí jsou srážky ze mzdy a jiných příjmů, kterým se nyní budeme věnovat podrobněji. Jinými příjmy, z nichž mohou být srážky prováděny, jsou například stipendium, důchod, nemocenské dávky, peněžitá pomoc v mateřství, hmotné zabezpečení atp. A jaká maximální částka může být sražena?

Pro výpočet částky, která podléhá výkonu rozhodnutí, je rozhodující čistá mzda povinného. Rozsah srážek je dán nejen výší pohledávky, ale také maximální hranicí srážek, kterou nelze překročit. Povinnému totiž nelze podle nařízení vlády č. 63/1998 Sb., ve znění pozdějších předpisů srazit takzvanou základní neboli nezabavitelnou částku, pro jejíž výpočet jsou rozhodující částky životního minima. Tato částka mu musí zůstat zachována. Její výpočet se provádí následujícím způsobem:

Nejprve je třeba určit částku životního minima jednotlivce. Ta vzniká součtem částky potřebné k zajištění výživy a ostatních základních osobních

potřeb občana, která činí 2 320 Kč, a částky potřebné k zajištění nezbytných nákladů na domácnost, jejíž výše je 1 780 Kč, celkem tedy 4 100 Kč. Jak již bylo zmíněno výše a podrobněji bude rozpracováno v další části práce, jedná se o částky životního minima, jejichž výše je dána zákonem č. 463/1991 Sb., o životním minimu, ve znění pozdějších předpisů.

Základní částka, která nemůže být povinnému zaměstnanci z měsíční mzdy sražena, představuje 62 % částky životního minima jednotlivce, tedy 2 542 Kč. Dále se započítává 25 % z částky životního minima jednotlivce, tedy 1 025 Kč na každou osobu, které je zaměstnanec povinen poskytovat výživné. Na manžela povinného se tato nezabavitelná částka započítává vždy, i když má vlastní příjem. Nezapočítává se pouze na osobu, v jejíž prospěch byl nařízen výkon rozhodnutí pro pohledávky na výživném.

Pro lepší orientaci uvedeme příklad: Výkon rozhodnutí byl nařízen proti zaměstnanci, který žije s manželkou a dvěma dětmi, a to ve prospěch jeho třetího dítěte z předchozího manželství. Základní částka, která nemůže být postižena činí 2 542 Kč na jeho osobu, a třikrát 1 025 Kč na jeho manželku a dvě děti. Na oprávněné dítě se žádná částka započítávat nebude. Povinnému tedy nesmí být sraženo 5 617 Kč.

Další, co je důležité při provádění srážek vědět, je to, že částka, nad kterou se zbytek čisté mzdy po odečtení nezabavitelných částek srazí, činí 150 % částky životního minima jednotlivce, tedy 6 150 Kč.

Pro účely srážek ze mzdy se pohledávky dělí na přednostní a nepřednostní. Pohledávky výživného patří mezi takzvané přednostní pohledávky, kam mimo jiné zařazujeme ještě například pohledávky náhrady za příspěvek na výživu dítěte a příspěvek na úhradu potřeb dítěte svěřeného do pěstounské péče, pohledávky náhrady škody způsobené poškozenému ublížením na zdraví, pohledávky náhrady škody způsobené úmyslnými trestnými činy a jiné.

Tuto okolnost je důležité si uvědomit, neboť je podstatná pro pořadí a výši úhrady.

Pokud totiž čistá mzda, která zbude po odečtení celkové nezabavitelné částky, je rovna nebo nižší než 6 150 Kč (což je výše zmíněných 150 % částky životního minima jednotlivce), zaokrouhlí se směrem dolů na částku dělitelnou třemi. Z této částky lze jen jednu třetinu srazit pro nepřednostní pohledávku,

kdežto dvě třetiny zůstávají pro přednostní pohledávku. Zbytek čisté mzdy po odečtení nezabavitelných částek a zaokrouhlení (maximálně 6 150 Kč) se tedy dělí na tři stejně velké třetiny maximálně po 2 050 Kč. Částka přesahující 6 150 Kč se potom srazí bez omezení. Přiřadí se v potřebném rozsahu ke druhé třetině, případný zbytek pak k třetině první.

První třetina je určena pro vydobytí nepřednostních pohledávek a přednostních pohledávek, pokud k jejich úhradě nepostačuje druhá třetina. Druhá třetina slouží pouze pro vydobytí přednostních pohledávek a pokud takové nejsou, vyplatí se povinnému. Jestliže druhá třetina nestačí na uspokojení přednostních pohledávek, převádí se tato část neuspokojených přednostních pohledávek do třetiny první. Třetí třetina se vždy vyplatí povinnému.

Pro lepší objasnění opět příklad:

Čistá mzda zaměstnance je 14 000 Kč. Má manželku a s ní dvě děti. Z předchozího vztahu má ještě jedno dítě. Srážka ze mzdy se mu provádí pro pohledávku přednostní – výživné na dítě z předchozího vztahu a pro pohledávku nepřednostní – nesplacenou půjčku. Základní nezabavitelná částka na jeho osobu je 2 542 Kč, na vyživované osoby 3 x 1 025 Kč, celkem tedy 5 617 Kč, které se vyplatí zaměstnanci. Ze mzdy pak zbudou 8 383 Kč (14 000 – 5 617). Z toho lze bez omezení srazit 2 233,- Kč (8 383 – 6 150). Částka 6 150 Kč se rozdělí na třikrát 2 050 Kč. Z první třetiny se uspokojí nepřednostní pohledávka, tj. nesplacená půjčka, ze druhé třetiny přednostní pohledávka výživného a třetí třetinu dostane zaměstnanec. Ve prospěch oprávněných tedy bude sraženo 2 x 2 050 + 2 233, tj. 6 333 Kč. Zaměstnanci z čistého výdělku zůstane nezabavitelná částka 5 617 Kč a třetí třetina 2 050 Kč, což je celkem 7 667 Kč.

Jsou-li srážky ze mzdy prováděny k vydobytí několika pohledávek, uspokojí se jednotlivé pohledávky z první třetiny zbytku čisté mzdy podle svého pořadí bez ohledu na to, zda jde o přednostní pohledávky nebo o pohledávky ostatní. Přednostní pohledávky mají totiž tuto povahu jen ve druhé třetině. Jestliže ta k uspokojení nestačí, uspokojují se ještě z první třetiny a to spolu s ostatními pohledávkami, avšak už jen podle svého pořadí.

Dochází-li ke srážkám z druhé třetiny zbytku čisté mzdy, uspokojí se z ní bez zřetele na pořadí nejprve pohledávky výživného a teprve pak podle pořadí

ostatní přednostní pohledávky. Nepostačí-li částka sražená z druhé třetiny k uspokojení všech pohledávek výživného, uspokojí se nejprve běžné výživné všech oprávněných a pak teprve nedoplatky za dřívější dobu, a to podle poměru běžného výživného. Nebylo-li by však částkou sraženou z druhé třetiny kryto ani běžné výživné všech oprávněných, rozdělí se mezi ně částka sražená z druhé třetiny poměrně podle výše běžného výživného bez ohledu na výši nedoplatků.

Všechny pohledávky mají své pořadí, které získávají dle doručení plátcí mzdy.

Pořadí pohledávek se řídí dnem, kdy bylo plátcí mzdy doručeno nařízení výkonu rozhodnutí. Bylo-li téhož dne doručeno plátcí mzdy více pohledávek, mají tyto stejné pořadí. To znamená, že nestačí-li částka na ně připadající k jejich plnému uspokojení, uspokojí se poměrně.

Jestliže zaměstnanec nastoupí do pracovního poměru u jiného zaměstnavatele, zůstává pořadí srážek zachováno i u nového zaměstnavatele.

Nařízení soudu o výkonu rozhodnutí soud doručuje plátcí mzdy, který je povinen provádět srážky ze mzdy povinného ve výši dané zákonem. Plátce mzdy začne srážet příslušnou částku. Oprávněnému ji však může začít vyplácet až po té, co rozhodnutí o nařízení výkonu rozhodnutí nabude právní moci, o čemž ho opět vyrozumí soud. Pokud v průběhu provádění výkonu rozhodnutí dojde ke zvýšení výživného, vztahuje se výkon rozhodnutí i na částky zvýšeného výživného, není tedy třeba podávat nový návrh na výkon rozhodnutí.

Jestliže v průběhu provádění nařízeného výkonu rozhodnutí dojde ke změně plátce mzdy, přechází povinnost srážek ze mzdy na nového plátce. Přestane-li povinný pracovat u dosavadního plátce mzdy, musí to do jednoho týdne oznámit soudu. Rovněž tak, začne-li pobírat mzdu u jiného plátce. Stejnou povinnost mají také jeho předchozí a nový zaměstnavatel. Tím by měl být zajištěn plynulý převod provádění srážek. Organizace, která přijímá občana do zaměstnání, je povinna vyžádat si od něho potvrzení od dosavadního zaměstnavatele o tom, zda a za jakých podmínek byly proti němu nařízeny srážky ze mzdy. Tyto povinnosti upravuje občanský soudní řád, stejně tak jako sankce, které mohou být uloženy v případě jejich nesplnění.

Novému plátcí potom vzniká povinnost provádět srážky dnem, kdy se od povinného nebo dosavadního plátce mzdy dozví, že byl soudem nařízen výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy a pro jaké pohledávky. Pokud se to nedozví uvedenými způsoby, vzniká mu povinnost dnem, kde mu bylo doručeno usnesení soudu, v němž ho vyrozumí o dosavadním průběhu výkonu rozhodnutí, výši pohledávky a jejím pořadí.

Výkon rozhodnutí v případě výživného trvá po uhrazení dlužného výživného, jestliže trvá povinnost platit běžné výživné. Důvody zastavení výkonu rozhodnutí upravuje občanský soudní řád. V případě výživného na dítě dochází k zastavení výkonu rozhodnutí zejména z těchto důvodů:

- rozhodnutí se stalo neúčinným (příkladem neúčinnosti rozhodnutí je například to, že rodiče nezletilého obnoví společné soužití, takže pomínou podmínky pro úpravu poměrů rodičů k dětem)
- ten, kdo podal návrh na nařízení výkonu rozhodnutí, sám navrhne jeho zastavení (pokud navrhovatel sám navrhne zastavení výkonu rozhodnutí soud je tímto vázán a nemůže změnit ani dobu, od níž má podle návrhu k zastavení výkonu rozhodnutí dojít)
- povinný po dobu alespoň jednoho roku nepobírá mzdu vůbec nebo ji pobírá v takové výši, kdy z ní nemohou být srážky prováděny, (to z toho důvodu, aby zbytečně nenarůstaly počty výkonů rozhodnutí, které není možné z objektivních důvodů provést)
- srážky jsou prováděny již jen pro běžné výživné a lze předpokládat, že povinný vzhledem ke svému chování a poměru k práci bude vyživovací povinnost plnit nadále dobrovolně, (soud o tom může rozhodnout na návrh povinného i přes negativní stanovisko oprávněného, pokud jsou splněny uvedené podmínky, zkoumá přitom zejména, jaký má povinný smysl pro plnění platebních povinností)

2.2. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Pro lepší orientaci v problematice bude dále vysvětleno několik základních pojmů, s nimiž se při vyplácení příspěvku na výživu setkáváme, a jež jsou podstatné pro posouzení oprávněnosti poskytnutí dávky.

2.2.1. Dítě

Za dítě se považují děti vlastní nebo osvojené a rovněž děti převzaté do trvalé péče nahrazující péči rodičů, které byly do této péče převzaty na základě rozhodnutí příslušného orgánu. Dále dítě manžela, kterému bylo svěřeno do výchovy rozhodnutím soudu, a dítě manžela, zemře-li druhý rodič nebo není-li znám.

Za rozhodnutí příslušného orgánu o svěření dítěte do trvalé péče nahrazující péči rodičů se považuje:

- rozhodnutí soudu o svěření dítěte do výchovy jiného občana než rodiče (§ 45 zákona o rodině)
- rozhodnutí soudu o osvojení dítěte (§ 63 a 74 zákona o rodině)
- rozhodnutí orgánu sociálně-právní ochrany dětí o péči budoucího osvojitele (§ 69 zákona o rodině)
- rozhodnutí soudu o ustanovení občana poručníkem (§ 78 zákona o rodině)
- rozhodnutí soudu o svěření dítěte do pěstounské péče (§ 45a zákona o rodině)
- rozhodnutí orgánu sociálně právní ochrany dětí o svěření dítěte do předpěstounské péče (§ 45b zákona o rodině)
- rozhodnutí soudu o předběžném opatření o péči o dítě (§ 45 zákona o rodině a § 76a občanského soudního řádu)

2.2.2 Nezaopatřené dítě

Za nezaopatřené dítě se podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění ve znění pozdějších předpisů považuje dítě vždy do skončení povinné školní docházky. Dále je podmínka nezaopatřenosti splněna, jestliže se dítě

soustavně připravuje na budoucí povolání, nebo se nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz, nebo z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopno vykonávat soustavnou výdělečnou činnost. Při trvání uvedených důvodů se pak dítě považuje za nezaopatřené i po ukončení povinné školní docházky, nejdéle však do 26 let věku.

Povinná školní docházka

Povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dovrší šestý rok věku. Dítě, které dovrší šestý rok věku v době od počátku školního roku do konce kalendářního roku, může být přijato do školy. Podmínkou je, že je tělesně i duševně přiměřeně vyspělé a jeho zákonný zástupce o to požádá.

Není-li dítě po dovršení šestého roku věku tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé, může mu ředitel školy, opět na žádost zákonného zástupce, odložit začátek povinné školní docházky o jeden rok. Ředitel rozhodne na základě posouzení lékaře nebo pedagogicko psychologické poradny či speciálně pedagogického centra.

Za povinnou školní docházku se dále považuje docházka do desátého ročníku speciální základní školy, zvláštní nebo pomocné školy, vzdělávání těžce zdravotně postiženého dítěte osvobozeného od povinné školní docházky a také studium na gymnáziu nebo na taneční konzervatoři, jde-li o školní roky, jimiž dítě završuje počet let potřebných pro splnění povinné školní docházky. Rovněž období školních prázdnin navazujících na školní rok, v němž dítě dovršilo poslední rok povinné školní docházky, se považuje za období povinné školní docházky. Nesmí však v této době začít vykonávat výdělečnou činnost zakládající účast na pojištění, ani pobírat hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání.

Soustavná příprava na budoucí povolání

Jedná se o studium na středních a vysokých školách v České republice, s výjimkou studia při zaměstnání a kombinovaného studia, je-li dítě v době takového studia výdělečně činné alespoň v rozsahu zakládajícím účast na pojištění nebo pobírá-li hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání a dále

s výjimkou studia po dobu výkonu vojenské základní nebo náhradní služby, civilní služby nebo za trvání služebního poměru příslušníků ozbrojených sil.

Studium na středních a vysokých školách v cizině lze považovat za přípravu na budoucí povolání jen v případě, že je podle rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy postaveno na roveň studia středních a vysokých škol ČR.

Za soustavnou přípravu na budoucí povolání se považuje též příprava pro pracovní uplatnění ve výcvikových zařízeních pro občany se změněnou pracovní schopností.

Zahájení a skončení soustavné přípravy na budoucí povolání na střední škole

Soustavná příprava na budoucí povolání na střední škole začíná běžet nejdříve od počátku školního roku prvního ročníku. Dále se za ni považuje období školních prázdnin, jestliže dítě pokračuje bez přerušení v dalším studiu. Stejně tak doba od úspěšného vykonání závěrečné nebo maturitní zkoušky, popřípadě absolutoria, jestliže byly vykonány v květnu nebo v červnu, do konce období školního vyučování školního roku, v němž byla takováto zkouška konána. Do soustavné přípravy na budoucí povolání se také započítává doba školních prázdnin bezprostředně navazující na skončení studia, pokud jsou splněny stanovené podmínky, a to že dítě nevykonává výdělečnou činnost po celý kalendářní měsíc ani nepobírá hmotné zabezpečení a jestliže poslední ročník studia neprobíhal po dobu výkonu vojenské základní nebo náhradní služby nebo za trvání služebního poměru a jestliže se dítě nestalo studentem vysoké školy.

Zahájení a skončení soustavné přípravy na budoucí povolání na vysoké škole

Soustavná příprava dítěte na budoucí povolání na vysoké škole začíná nejdříve dnem, kdy se dítě stává studentem vysoké školy (tj. dnem zápisu na vysokou školu) a končí dnem, kdy dítě ukončilo vysokoškolské studium. Způsobů ukončení studia je několik, např. řádně, tj. dnem, kdy byla vykonána státní zkouška nebo její poslední část, vyloučením ze studia – dnem, kdy nabylo právní moci rozhodnutí o vyloučení ze studia, zanecháním

studia – dnem, kdy bylo vysoké škole nebo fakultě, kde je student zapsán, doručeno jeho písemné prohlášení o zanechání studia. Za soustavnou přípravu dítěte na budoucí povolání se považuje také doba od skončení studia na střední škole do dne, kdy se dítě stalo studentem vysoké školy, jestliže ve studiu pokračuje bez přerušení; kalendářní měsíc, v němž student ukončil studium na vysoké škole, pokud celý měsíc nevykonává výdělečnou činnost zakládající účast na pojištění ani nepobírá hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání. Rovněž doba od ukončení studia na vysoké škole do dne, kdy se dítě stalo studentem té nebo jiné vysoké školy, pokud studium na téže nebo jiné vysoké škole bezprostředně navazuje na ukončení studia na vysoké škole. Doba mezi ukončením a započítáním studia na vysoké škole se započte nejvýše v rozsahu tří kalendářních měsíců.

Nezaopatřenost dítěte z jiných důvodů, než je příprava na budoucí povolání

Za nezaopatřené dítě se do věku dvaceti šesti let považuje kromě dítěte soustavně se připravujícího na budoucí povolání též dítě, kterému brání nemoc či úraz v soustavné přípravě na povolání, ale i ve výdělečné činnosti. Obě podmínky přitom musí být splněny současně. Nestačí tedy, když se dítě nemůže například z důvodu nemoci nebo úrazu soustavně připravovat na budoucí povolání, ale výdělečnou činnost vykonávat může. V takových případech se jedná zpravidla o krátkodobý nepříznivý zdravotní stav, k jehož prokázání stačí potvrzení ošetřujícího lékaře.

V případě, kdy se jedná o dlouhodobý nepříznivý zdravotní stav, to znamená, že je předpoklad, že potrvá déle než jeden rok, a dítě po tuto dobu nebude schopno soustavné přípravy na povolání či výdělečné činnosti, musí se tento stav prokazovat posudkem lékaře okresní správy sociálního zabezpečení.

2.2.3. Započitatelný příjem

Pro účely dávek sociální péče se jedná o příjem uvedený v § 6 zákona č. 463/1991 Sb., o životním minimu, ve znění pozdějších předpisů. Započitatelné jsou tyto příjmy:

- příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky

- příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti
- příjmy z kapitálového majetku
- příjmy z pronájmu
- peněžité dávky nemocenského a důchodového pojištění
- hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání
- plnění z pojištění pro případ dožití určitého věku
- výživné a příspěvek na výživu rozvedeného manžela a neprovdané matky
- dávky státní sociální podpory s výjimkou části sociálního příplatku a příspěvku na úhradu potřeb dítěte, náležející ze zdravotních důvodů
- dávky sociální péče, s výjimkou jednorázových a dávek poskytovaných vzhledem ke zdravotnímu stavu bez ohledu na sociální potřebnost
- další opakující se nebo pravidelné příjmy

2.2.4. Životní minimum

Je minimální společensky uznávaná hranice příjmu občana, pod níž nastává stav hmotné nouze. Je kritériem pro posouzení příjmové nedostatečnosti občana a jeho sociální potřebnosti. Využívá se nejen při výpočtu dávek sociální péče, které po individuálním posouzení sociální a ekonomické situace domácnosti doplňují nedostatečný příjem zpravidla do výše sociální potřebnosti, ale rovněž při výpočtu dávek státní sociální podpory. Při poskytování dávek sociální péče se na rozdíl od dávek státní sociální podpory zkoumají ještě majetkové poměry žadatele.

Je definováno v zákoně č. 463/1991 Sb., o životním minimu, ve znění pozdějších předpisů, používá se od listopadu 1991 a skládá se ze dvou částí:

- první tvoří částky považované za potřebné k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb jednotlivých členů domácnosti. Jsou odstupňovány v pěti úrovních, přičemž čtyři z nich se týkají dětí a jsou stanoveny podle jejich věku
- druhá část pak obsahuje částky považované za potřebné k zajištění nezbytných nákladů na domácnost osob společně posuzovaných. Tyto jsou rozděleny do čtyř úrovní, podle počtu osob v domácnosti.

Částky životního minima platné od 1. 10. 2001

K úpravě částek životního minima je zmocněna vláda, a to pokud souhrnný index spotřebitelských cen vzroste od předchozího stanovení částek o 5 % s tím, že se při stanovení částek přihlíží k zachování reálné hodnoty částek životního minima. K poslední úpravě došlo dne 1. 10. 2001.

Částky životního minima platné od 1. 10. 2001

Částky potřebné k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb občana	
1 690 Kč	dítě do 6 let věku
1 890 Kč	dítě od 6 do 10 let věku
2 230 Kč	dítě od 10 do 15 let věku
2 450 Kč	nezaopatřené dítě od 15 do 26 let věku
2 320 Kč	u ostatních osob
Částky potřebné k zajištění nezbytných nákladů na domácnost	
1 780 Kč	u jednotlivce
2 320 Kč	žijí-li v domácnosti dvě osoby
2 880 Kč	žijí-li v domácnosti 3 nebo 4 osoby
3 230 Kč	žije-li v domácnosti 5 nebo více osob

Životní minimum společně posuzovaných osob se stanoví jako součet částek na výživu jednotlivých osob a částky na domácnost podle počtu těchto osob v domácnosti. Přičemž částka na domácnost se počítá pro všechny společně posuzované osoby jen jednou.

Například: Manželé žijící spolu v domácnosti mají jedno dítě ve věku jedenáct let.

Životní minimum rodiny činí tedy $2 \times 2\,320 + 2\,230 + 2\,880 = 9\,750$ Kč.

Životní minimum jednotlivce se určí součtem částky považované za potřebnou na výživu a ostatní základní osobní potřeby podle věku této osoby a poměrné části částky považované za potřebnou k zajištění nezbytných nákladů na domácnost.

Například: Pro účely poskytnutí příspěvku na výživu se zjišťuje životní minimum desetiletého dítěte, žijícího jen s matkou. Částka na výživu a ostatní základní osobní potřeby činí $2\,230 + 1\,160$, což se rovná polovině částky na domácnost. Životní minimum uvedeného dítěte je tedy $3\,390$ Kč.

Pokud však osoba žije sama nebo ve společné domácnosti s osobou, kterou nelze považovat za osobu společně posuzovanou, určí se životní minimum této osoby pouze součtem odpovídající částky na výživu a částky na domácnost.

Například: Žijí-li spolu rodiče a zletilé dítě, které již není nezaopatřené, činí životní minimum tohoto dítěte $2\,320 + 1\,780 = 4\,100$ Kč.

Společně posuzované osoby

Důležitým termínem pro výpočet výše životního minima je společně posuzovaná osoba, definovaná rovněž v zákoně o životním minimu. Společně posuzovanými osobami jsou nezaopatřené děti, rodiče těchto nezaopatřených dětí, případně osoby, jimž byly nezaopatřené děti svěřeny do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu, manželé nebo druh a družka, nezaopatřené děti nezaopatřených dětí, pokud spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby.

V případě druhu (družky) se k němu jako ke společně posuzované osobě přihlíží, jen žije-li s oprávněnou osobou alespoň tři měsíce.

Dále se do společně posuzovaných osob zahrnují i osoby, které se z důvodů soustavné přípravy na budoucí povolání, zdravotních nebo pracovních přechodně zdržují mimo místo, kde jsou hlášeny k trvalému pobytu.

Naopak za společně posuzovanou osobu se nepovažuje ten, kdo je ve vazbě či výkonu trestu odnětí svobody, pokud tato skutečnost trvala po celý kalendářní měsíc, a dále osoba, která koná vojenskou základní nebo náhradní službu v Armádě České republiky nebo civilní službu, a to po celou dobu trvání této služby.

2.2.5. Sociální potřebnost

Sociální potřebností se rozumí sociální situace, v níž se občan nachází a která je charakterizována především hmotnou nouzí a dalšími podmínkami danými zákonem č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se například o neschopnost zvýšit si příjem vlastním přičiněním. Sociální potřebnost není možné chápat jako konkrétní, penězi vyjádřenou částku, ani určitým číslem vyjádřenou hranici, i když se od hranice životního minima odvíjí.

Aby byl občan sociálně potřebný, musí splňovat dvě podmínky současně. První je ta, že jeho příjem nedosahuje částek životního minima, druhou podmínkou, která musí být splněna, je, že si občan nemůže příjem zvýšit vlastním přičiněním z důvodu věku, zdravotního stavu nebo jiných vážných důvodů.

Možnost zvýšit si příjem vlastní prací se při posuzování sociální potřebnosti nezkoumá u:

- a) rodiče (osvojitele, občana, který dítě převzal do péče nahrazující péči rodičů, pěstouna) v případě, že celodenně osobně řádně pečuje alespoň o jedno dítě do čtyř let věku nebo o dítě starší, které nemůže být umístěno v předškolním zařízení, nebo o tři a více dětí, z nichž alespoň jedno je do deseti let věku a ostatní do patnácti let věku nebo o dítě, které je těžce zdravotně postižené a vyžaduje mimořádnou péči
- b) nezaopatřeného dítěte
- c) poživatele starobního nebo plného invalidního důchodu
- d) občana staršího 65 let

Příjem rozhodný pro posouzení sociální potřebnosti je průměrný měsíční příjem za posledních 6 měsíců před podáním žádosti o poskytnutí příspěvku na výživu či dávky sociální péče. Zohledňuje se však i momentální sociální situace občana a pokud před podáním žádosti došlo k podstatnému snížení příjmu občana (např. ke ztrátě zaměstnání, skončení pobírání peněžitě pomoci v mateřství apod.) a výše jeho příjmů za posledních šest měsíců nebyla taková, aby s přihlédnutím k tomuto příjmu mohl nadále uhrazovat své životní potřeby, posuzuje se jeho příjem ke dni podání žádosti o dávku.

Kromě příjmu se dále posuzují též sociální a majetkové poměry. Občan se nepovažuje za sociálně potřebného (i když jeho příjem nedosahuje částek životního minima), pokud jeho sociální a majetkové poměry jsou takové, že mu mohou plně zaručit dostatečné zajištění jeho výživy a ostatních základních osobních potřeb a nezbytných nákladů na domácnost a toto zajištění vlastním přičiněním lze na občanu spravedlivě žádat. Přitom po něm však nelze požadovat prodej nebo pronájem nemovitosti nebo bytu, které užívá k přiměřenému trvalému bydlení.

Za sociálně potřebného se dále nepovažuje občan, který není v pracovním nebo obdobném vztahu ani nevykonává samostatnou výdělečnou činnost a není veden v evidenci uchazečů o zaměstnání, pokud nejde o osoby u nichž se nezkoumá možnost zvýšit si příjem vlastní prací, uvedené výše. Dále se za sociálně potřebného nepovažuje občan, který nastoupil vojenskou základní nebo náhradní službu, výkon trestu odnětí svobody nebo byl vzat do vazby.

Osoba samostatně výdělečně činná nesplňuje podmínky sociální potřebnosti, pokud nedosahuje částek životního minima z toho důvodu, že se nepřihlásila k nemocenskému pojištění osob samostatně výdělečně činných a nemá tak nárok na dávky z tohoto pojištění.

2.3. PŘÍSPĚVEK NA VÝŽIVU

Pokud bychom zmíněný příspěvek chtěli zařadit do systému dávek sociální péče, řekli bychom, že se jedná se o dávku sociální péče poskytovanou k řešení sociální potřeby v případě nedostatečného příjmu.

Problematicku příspěvku na výživu upravuje zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů, a to v § 5 který zní:

„(1) Nezaopatřenému dítěti, které se považuje za sociálně potřebné a ke kterému povinná osoba nežijící s dítětem v domácnosti¹⁰⁾ neplní vyživovací povinnost stanovenou jí rozhodnutím soudu, náleží příspěvek na výživu dítěte ve výši stanoveného výživného, nejvýše však ve výši rozdílu mezi příjmem dítěte a jeho životním minimem, popřípadě zvýšeným o částku uvedenou v § 2.

(2) Za příjem nezaopatřeného dítěte se pro účely odstavce 1 považuje poměrná část připadající na jednoho člena domácnosti z úhrnu příjmů společně posuzovaných osob podle zvláštního zákona.¹⁾ Jestliže na člena domácnosti připadne částka vyšší než odpovídá jeho životnímu minimu, popřípadě zvýšenému o částku uvedenou v § 2, použije se tato převyšující částka rovnoměrně pro ostatní členy domácnosti, na které připadá částka nižší, než odpovídá jejich životnímu minimu, popřípadě zvýšenému o částku uvedenou v §2.“

1) Zákon č. 463/1991 Sb., o životním minimu.

10) § 15 občanského zákoníku [2]

V § 2 se pak hovoří o tom, že pokud zdravotní stav občana vyžaduje zvýšené náklady na dietní stravování, částka potřebná k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb občana stanovená zákonem o životním minimu se při posuzování sociální potřeby zvyšuje o 600 Kč měsíčně. Je k tomu však třeba doporučení odborného lékaře.

[2] zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů

O stejnou částku se zvýší částka potřebná k zajištění nezbytných nákladů na domácnost stanovená rovněž zákonem o životním minimu v případě, že žadateli byly přiznány mimořádné výhody III. stupně. To znamená, že je držitelem průkazu ZTP/P.

Jestliže mimořádné výhody třetího stupně byly přiznány více společně posuzovaným osobám žijícím v domácnosti, započte se zvýšení o 600 Kč nejvýše dvakrát.

2.3.1. Podmínky pro poskytnutí příspěvku na výživu

Pro přiznání příspěvku na výživu je třeba zkoumat jednak, zda se jedná o nezaopatřené dítě, a dále, zda osoba, případně osoby, které jsou v souvislosti se žádostí o příspěvek na výživu dítěte posuzovány společně s ním, splňují podmínky sociální potřeby. Všechny termíny, tedy nezaopatřené dítě, společně posuzované osoby a sociální potřeba, byly již vysvětleny výše.

U rodiče pečujícího o dítě se v rámci zjišťování sociální potřeby, kromě možnosti zvýšit si příjem vlastní prací, zkoumá i jeho aktivita ve věci neplacení výživného, neboť i to je jedna z možností, jak si zvýšit příjem vlastním přičiněním tak, jak o něm hovoří zákon o sociální potřebě. To znamená, že musí prokázat, že u soudu podal návrh na výkon rozhodnutí, např. srážkou ze mzdy apod., a to zpravidla potvrzením příslušného exekučního oddělení okresního soudu.

Pokud klient nechce tento návrh podat nebo svým jednáním zapříčiní zastavení výkonu rozhodnutí, lze tuto skutečnost zohlednit při posuzování sociální potřeby.

V zákoně o sociální potřebě není nikde stanovena doba, po kterou musí být dlužník v prodlení s placením výživného, aby mohl být poskytnut příspěvek na výživu dítěte. Žádost o dávku lze tedy podat poté, co marně uplynula doba splatnosti stanoveného výživného, byť se jedná pouze o jednu splátku.

Podmínkou pro poskytnutí příspěvku na výživu není podání trestního oznámení na povinnou osobu. Pokud tedy policie pro krátkost doby, po kterou není placeno výživné, nezahájí trestní řízení, nelze tuto skutečnost hodnotit v neprospěch žadatele o příspěvek na výživu.

K žádosti o poskytnutí příspěvku na výživu je třeba předložit tyto doklady a náležitosti:

- 1) žádost o příspěvek na výživu (viz příloha č. 1)
- 2) prohlášení o tom, že ze strany povinného není plněna vyživovací povinnost
- 3) pravomocné rozsudky soudu o stanovení vyživovací povinnosti na nezletilé, zletilé dítě soustavně se připravující na budoucí povolání, případně ostatní společně posuzované osoby
- 4) občanský průkaz žadatele
- 5) rodný list dítěte
- 6) potvrzení soudu o podání žádosti na výkon rozhodnutí (viz příloha č. 2)
- 7) čestné prohlášení o majetkových poměrech žadatele (viz příloha č. 3)
- 8) doklady o příjmech všech společně posuzovaných osob:
 - potvrzení zaměstnavatele o průměrném čistém příjmu za šest měsíců
 - potvrzení o výši nemocenských dávek
 - potvrzení o výši starobního, částečného nebo plného invalidního vdovského, vdoveckého důchodu
 - potvrzení úřadu práce o evidenci uchazečů o zaměstnání a výši hmotného zabezpečení
 - daňové přiznání za předchozí rok (u osob samostatně výdělečně činných)
 - příspěvek při péči o osobu blízkou
 - potvrzení o přiznaných dávkách státní sociální podpory a jejich výši
- 9) potvrzení o studiu u nezletilých dětí, které ukončily povinnou školní docházku a zletilých studentů
- 10) prohlášení o povinnosti oznámit příslušnému odboru každou změnu dávek státní sociální podpory (viz příloha č. 4)
- 11) prohlášení o povinnosti učinit na příslušném odboru ihned oznámení v případě, že na nezletilé dítě začne docházet výživné (viz příloha č. 5)

Poslední podmínkou před poskytnutím příspěvku na výživu je provedení šetření v domácnosti žadatele za účelem ověření pravdivosti jeho údajů, uvedených zejména v čestných prohlášeních.

2.3.2. Forma výplaty příspěvku na výživu

Pokud žadateli vznikne nárok na poskytnutí příspěvku na výživu, příslušný úřad o tom vydá ve správním řízení rozhodnutí. Po nabytí právní moci rozhodnutí, kterým byl příspěvek na výživu přiznán, pak může dojít k jeho výplatě.

Příspěvek na výživu se vyplácí zpravidla formou peněžité dávky. V případě, že poživatelé příspěvku na výživu jej nevyužívají ve prospěch dítěte, lze namísto peněžité formy volit dávku věcnou. Jedná se například o poukázku na potraviny, za niž lze pouze v určitém obchodě nakoupit přesně vymezené druhy potravin, kromě alkoholu, kávy a cigaret.

Pokud je i po přiznání příspěvku na výživu příjem rodiny pod hranicí sociální potřeby, může být rodině poskytnuta ještě dávka sociální péče, kterou je nedostatečný příjem rodiny doplněn. Důležité však je, že příspěvek na výživu má vždy přednost před přiznáním dávky sociální péče. Pouze v případě, že společně posuzované osoby jsou pod hranicí sociální potřeby a o výživném na nezletilé dítě nebylo dosud soudně rozhodnuto, přestože návrh na úpravu poměrů k soudu byl již podán, zabezpečí se rodina do doby pravomocného rozhodnutí o výši výživného dávkou sociální péče podle § 4 zákona o sociální potřeby. Vyplývá to z toho, že soudně stanovená výše vyživovací povinnosti je jednou z nezbytných podmínek pro poskytnutí příspěvku.

2.3.3. Vymáhání poskytnutého příspěvku na výživu

Příspěvek na výživu nezletilého dítěte je plnění nahrazující výživné. Proto nárok dítěte na výživné do výše vyplaceného příspěvku přechází na úřad, který příspěvek na výživu nezletilému dítěti vyplácí či vyplácel.

Poté, co příslušný úřad vydá rozhodnutí o poskytnutí příspěvku na výživu, bezodkladně tuto skutečnost sdělí povinnému. Oznámení se vyhotoví písemně a povinnému se doručí do vlastních rukou (tzv. modrou dodejkou).

V oznámení se přesně uvede, o které dítě se jedná, v jaké výši mu byl příspěvek poskytnut a kterým úřadem. Zároveň je upozorněn na to, že úřad

plníci za něj vyživovací povinnost je oprávněn požadovat po něm úhradu tohoto plnění, a že mu tak od stanovené doby u uvedeného úřadu nabíhá dluh. Je vyzván, aby do patnácti dnů oznámil, jakým způsobem bude vzniklý dluh hradit, a upozorněn na to, že pokud tak neučiní, bude na něm pohledávka vymáhána soudní cestou a úřad se připojí k jeho případnému trestnímu stíhání pro neplnění vyživovací povinnosti. (Vzor tohoto oznámení je přiložen jako příloha č. 6)

Příslušný úřad vymáhá na povinném výživné ve výši, v níž poskytl příspěvek na výživu, k čemuž využívá stejných postupů jako oprávněná osoba. Tyto postupy byly popsány v kapitole 1.4.

K vymáhání poskytnutého příspěvku na výživu úřad zpravidla přistupuje až poté, co je poskytování příspěvku poživateli zastaveno. Je však třeba vést v patrnosti tu skutečnost, že zde běží desetiletá promlčecí lhůta, která je dána občanským zákoníkem. Tato lhůta běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé, to znamená, že každá jednotlivá splátka výživného se promlčuje za deset let. Výživné, které přešlo na příslušný úřad, lze tedy vymáhat, jakmile byl příspěvek na výživu poprvé vyplacen.

Vymáhání pohledávek vzniklých plněním vyživovací povinnosti za jiného je pro úřad značnou zátěží jak časovou, tak i finanční. Vymáhání převážné části poskytnutých příspěvků na výživu nezletilého dítěte trvá často i několik let a úřad po celou dobu vede korespondenci nejen s každou povinnou osobou, ale i s dalšími institucemi a organizacemi, aby vůbec zjistil místo pobytu, zaměstnání nebo majetek povinného tak, aby mohl úspěšně vést u příslušného soudu výkon rozhodnutí. Velmi často se pak stává, že náklady, které nese úřad, jsou vyšší než vymožené pohledávky.

2.4. ZANEDBÁNÍ POVINNÉ VÝŽIVY JAKO TRESTNÝ ČIN

V kapitole 3.1. bylo uvedeno, že podání trestního oznámení na povinného, který neplní svou vyživovací povinnost k nezletilému dítěti, není podmínkou pro poskytnutí příspěvku na výživu. Protože se však u žadatele posuzuje možnost zvýšit si příjem vlastním přičiněním, (a to zejména aktivním uplatněním všech zákonných nároků), po celou dobu poskytování příspěvku na výživu, nepodání trestního oznámení pro zanedbání povinné výživy v přiměřené době, by mohlo mít za následek odejmutí poskytovaného příspěvku. Vzhledem k tomu, že již při podání žádosti o příspěvek na výživu jsou oprávněné osoby seznamovány se všemi podmínkami, za kterých je příspěvek poskytován, podávají trestní oznámení, k němuž se příslušný úřad následně připojí.

Pokud totiž povinný neplní svou vyživovací povinnost, dopouští se za určitých podmínek trestného činu zanedbání povinné výživy. Ten je upraven v § 213 a § 214 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů. Uvedené paragrafy zní:

„§ 213

Zanedbání povinné výživy

(1) Kdo neplní byť z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, vydá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 oprávněnou osobu nebezpečí nouze.

§ 214

Zvláštní ustanovení o účinné lítosti

Trestnost zanedbání povinné výživy (§ 213) zaniká, jestliže trestný čin neměl trvale nepříznivých následků a pachatel svou povinnost dodatečně splnil dříve, než soud prvního stupně počal vyhlašovat rozsudek.^[3]

Zanedbání povinné výživy podle § 213 se tedy nevztahuje pouze na výživné poskytované v penězích, ale také na neplnění vyživovací povinnosti jiného v naturální formě a povinnosti zaopatřovat jiného, např. poskytovat dítěti stravu, ošacení, bydlení, pečovat o jeho zdraví, čistotu apod.

Vychází vždy z vyživovacích povinností uvedených v zákoně o rodině. Trestně právní ochrana dle § 213 se tak vztahuje nejen na vzájemnou vyživovací povinnost rodičů a dětí, ale i na vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými, mezi manžely, na nárok rozvedeného manžela na výživu, nárok neprovdané matky na příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů spojených s těhotenstvím a slehnutím.

V praxi se však nejčastěji toto ustanovení uplatňuje právě na ochranu práv nezletilých dětí.

Pokud se týká ustanovení § 213, odstavce 1, je třeba upřesnit, že dle judikatury se neplněním rozumí soustavné a po delší dobu trvající neplacení, po dobu zpravidla šesti měsíců. Může se jednat i o dobu kratší, která se však vždy musí šesti měsícům alespoň blížit. Praxe je zpravidla taková, že policie dříve než po šesti měsících soustavného neplacení výživného trestní oznámení na povinného skutečně nepřijme.

Termín úmyslně se vyhýbá, uvedený v odstavci 2 § 213, označuje cílené jednání pachatele, kterým se chce vyhnout povinnosti platit výživné nebo chce zmařit jeho vymáhání. Rozumí se tím například, když se vzdá výnosnějšího zaměstnání nebo často mění zaměstnavatele, a tak ztěžuje vymáhání výživného, nebo není v důsledku svého jednání schopen výživné vůbec platit.

[3] zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů

Podle odstavce 3 § 213 trestního zákona bude potrestán ten, kdo vydá činem uvedeným v odstavci jedna nebo dvě oprávněnou osobu v nebezpečí nouze.

Nouzí se zde rozumí nedostatek základních prostředků potřebných pro život. Protože se jedná o relativní pojem, soud nouzi posuzuje ve vztahu k současné přiměřené životní úrovni občanů. Postačí tak, jestliže v důsledku nesplnění vyživovací povinnosti dojde k situaci, kdy si oprávněná osoba sama nemůže opatřit prostředky k životu. To je i v případě, že rodič, či osoba pečující o dítě, odvrátila hrozící nouzi na úkor uspokojení svých vlastních potřeb při mimořádném pracovním vytížení, nebo že stát nezletilému dítěti poskytl příspěvek na výživu.

Je nutné uvést, že je třeba vždy hodnotit jednotlivé okolnosti případu a každý případ posuzovat vždy individuálně. Pokud jde například o situaci, kdy povinný neplatí výživné opakovaně, případně byl již v této věci odsouzen, lze přijmout trestní oznámení dříve, než po šesti měsících. Vždy je třeba zkoumat společenskou nebezpečnost trestného činu a je mnoho okolností, které se při určení toho, zda došlo či nedošlo k trestnému činu, zhodnocují. To je úkolem obvodních oddělení policie České republiky, která trestní oznámení přijímají a provádějí prvotní šetření. Zjišťují, kde a v jakém období byl povinný zaměstnán, výši dosahovaných příjmů, zda bylo v jeho možnostech platit výživné alespoň v nižší částce, než mu byla určena soudem, a další podstatné skutečnosti. Pokud po provedeném šetření dojde policie k závěru, že byl spáchán trestný čin, předá věc na příslušné oddělení služby kriminální policie a vyšetřování, které rozhodne o tom, zda bude či nebude zahájeno trestní stíhání. V kladném případě sdělí povinnému obvinění a provede další zjištění, která nemohla být provedena obvodním oddělením. Pokud se v průběhu vyšetřování prokáže, že povinný spáchal trestný čin, podá na státní zastupitelství návrh na konečné opatření. Státní zástupce opět prověří postup policie a pokud dospěje k závěru, že došlo ke spáchání trestného činu, podá na okresní soud žalobu. V případě, že dojde k odsouzení povinného pro neplacení výživného, jedná se zpravidla o podmíněčné odsouzení či uložení alternativního trestu, jako jsou například veřejně prospěšné práce.

Z praxe je nutno uvést, že každý jednotlivý případ závisí na posouzení osob, které se případem zabývají a postup není vždy jednotný.

Podle § 214, kde se hovoří o účinné lítosti, se může pachatel trestu vyhnout. Aby došlo k zániku trestnosti zanedbání povinné výživy, musí být splněny dvě podmínky. Jednou je ta skutečnost, že trestný čin neměl trvale nepříznivé následky, druhou pak, že pachatel svou povinnost splnil dodatečně, ale dříve než soud prvního stupně počal vyhlášovat rozsudek. O splnění vyživovací povinnosti je třeba předložit soudu doklad, například ústřížek peněžní poukázky. Současně by měl obžalovaný, zpravidla ústním přednesem, projevit, že svého činu lituje.

Aby byly podmínky uvedeného paragrafu splněny, je třeba, aby pachatel svou povinnost splnil v celém rozsahu a dobrovolně. Nestačí tedy uhrazení pouze části dluhu nebo dohoda s postiženým o tom, že dluh bude splácen. Dluh musí být v celé své výši zaplacen poškozenému, v případě nezletilého dítěte jeho zákonnému zástupci, popřípadě příslušnému úřadu, který poskytl příspěvek na výživu nezletilého dítěte.

Obviněný nemusí výživné zaplatit přímo sám. Stačí když zařídí, aby dlužné výživné za něj uhradila jiná osoba, třeba někdo z příbuzných či přátel.

3. PRAKTICKÁ ČÁST

3.1. ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKŮ ANALÝZY SPISOVÉ DOKUMENTACE

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na poživatele příspěvku na výživu, jejich věk, rodinný stav, zdroje příjmu, na délku poskytování příspěvku, důvody, které vedly k zastavení jeho výplaty, a další zajímavé skutečnosti. Druhou skupinou, která nás při studiu spisové dokumentace zajímala, byly povinné osoby. Zde jsme zjišťovali rovněž jejich věk, rodinný stav a důvody, pro které přestaly svou vyživovací povinnost plnit. Vzorkem, který sloužil jako podklad pro vypracování této práce, byli poživatelé příspěvku na výživu, kteří tuto dávku sociální péče pobírali na oddělení péče o rodinu a dítě Magistrátu města Liberec v roce 2002. Jedná se o 146 poživatelů. Někteří se mohli ve zpracovávaných údajích objevit dvakrát, jelikož jim během roku mohla být výplata příspěvku zastavena a následně jim mohla být znovu přiznána.

Budeme se zabývat zejména skutečnostmi podstatnými pro ověření hypotéz, které jsme si stanovili takto:

1. Domníváme se, že důvodem, pro který rodiče přestali plnit svou vyživovací povinnost k nezaopatřeným dětem, je zejména nezaměstnanost a výkon vazby či trestu odnětí svobody.
2. Předpokládáme, že nejmenší skupinu rodin pobírajících příspěvek na výživu tvoří ty, kde rodič či jeho partner má příjem z pracovní činnosti.
3. Předpokládáme, že většina (více než 50 %) poskytovaných příspěvků na výživu je ukončena tím, že rodič začne svou vyživovací povinnost plnit.

Tabulka č. 1:

Rodinný stav a věk poživatelů příspěvku na výživu:

Rodinný stav poživatelů Příspěvku		Věk poživatelů příspěvku								
		Ženy				Muži				Celkem
		do 25 let	26–35 let	36–45 let	46 a více	do 25 let	26–35 let	36–45 let	46 a více	
Ž E N Y	Svobodné	15	26	4	4	-	-	-	-	49
	Vdané	6	11	5	1	-	-	-	-	23
	Rozvedené	5	36	23	5	-	-	-	-	69
	Vdovy	0	0	0	1	-	-	-	-	1
M U Ž I	Svobodní	-	-	-	-	0	0	0	0	0
	Ženatí	-	-	-	-	0	0	1	1	2
	Rozvedení	-	-	-	-	0	0	2	0	2
	Vdovci	-	-	-	-	0	0	0	0	0
Celkem		26	73	32	11	0	0	3	1	146

V tabulce č. 1. jsou shrnuty údaje o rodinném stavu a věku poživatelů příspěvku.

Nejpočetnější třicetisešticlennou skupinu tvoří rozvedené ženy ve věku 26–35 let. Na druhém místě jsou pak svobodné ženy, z nichž nejvíce bylo opět ve věkové kategorii 26–35 let, a to celkem 26. Pokud se týká žen, nejmenší jednočlenné skupiny tvoří vdané ženy a vdovy ve věku nad 46 let. Jak vyplývá z následující tabulky, vdovou je teta oprávněného dítěte. Rodič jako vdova nebo vdovec by na poskytnutí příspěvku neměl nárok, neboť, jak již bylo vysvětleno v teoretické části, vyživovací povinnost smrti povinného zaniká.

Výrazně méně pobírali příspěvek na výživu muži než ženy. Příčinu lze spatřovat v tom, že při úpravě výchovy a výživy je převážná většina dětí

svěřována do výchovy matky a otcům určováno výživné. Proto skupina žen převažuje i v případě poživatelů příspěvku na výživu.

Muži, kterým byl v roce 2002 příspěvek na výživu přiznán, byli pouze čtyři. Z toho dva ženatí a dva rozvedení.

Tabulka č. 2:

Příbuzenský poměr poživatele příspěvku k dětem, kterým příspěvek na výživu náleží:

2a

Příbuzenský poměr poživatele příspěvku k dětem, kterým příspěvek na výživu náleží	Věk poživatelů příspěvku								
	Ženy				Muži				Celkem
	do 25 let	26–35 let	36–45 let	46 a více	do 25 let	26–35 let	36–45 let	46 a více	
Rodič	26	73	29	9	0	0	3	0	140
Prarodič	0	0	3	1	0	0	0	1	5
Teta	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Strýc	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bratr	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sestra	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nepříbuzná osoba	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Celkem	26	73	32	11	0	0	3	1	146

2b

Příbuzenský poměr poživatele příspěvku k dětem, kterým příspěvek na výživu náleží	Rodinný stav poživatelů příspěvku								
	Ženy				Muži				Celkem
	Svobodné	Vdané	Rozvedené	Vdovy	Svobodní	Ženatí	Rozvedení	Vdovci	
Rodič	49	21	67	0	0	1	2	0	140
Prarodič	0	2	2	0	0	1	0	0	5
Teta	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Strýc	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bratr	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sestra	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nepříbuzná osoba	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Celkem	49	23	69	1	0	2	2	0	146

Tabulka č. 2 jasně ukazuje, že ve 140 případech ze 146 poživatelé pečují o své vlastní děti. Ve zbývajících šesti případech jsou pak poživateli příspěvku příbuzní dítěte. V jednom případě teta, která je vdovou, a v pěti prarodiče.

Tabulka č. 3

Zdroj vlastních příjmů poživatelů příspěvku:

3a

Zdroj vlastních příjmů poživatelů příspěvku	Věk poživatelů příspěvku								
	Ženy				Muži				Celkem
	do 25 let	26–35 let	36–45 let	46 a více	do 25 let	26–35 let	36–45 let	46 a více	
Plat	0	2	5	1	0	0	1	0	9
Dávky v mateřství	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rodičovský příspěvek	20	37	4	1	0	0	0	0	62
Starobní důchod	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Hmotné zabezpečení	3	14	4	4	0	0	1	0	26
Bez příjmu	3	20	19	4	0	0	1	1	48
Celkem	26	73	32	11	0	0	3	1	146

3b

Zdroj vlastních příjmů poživatelů příspěvku	Rodinný stav poživatelů příspěvku								
	Ženy				Muži				Celkem
	Svobodné	Vdané	Rozvedené	Vdovy	Svobodní	Ženatí	Rozvedení	Vdovci	
Plat	1	1	6	0	0	1	0	0	9
Dávky v mateřství	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rodičovský příspěvek	31	13	18	0	0	0	0	0	62
Starobní důchod	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Hmotné zabezpečení	6	2	16	1	0	0	1	0	26
Bez příjmu	11	6	29	0	0	1	1	0	48
Celkem	49	23	69	1	0	2	2	0	146

Zanesením údajů do třetí tabulky bylo zjišťováno, jaké vlastní příjmy poživatelé nejčastěji mají.

Vyplývá z ní, že největší počet poživatelů příspěvku na výživu je zajištěn rodičovským příspěvkem, a to v 62 případech, přičemž nejvíce z těchto poživatelů bylo svobodných. Pouze devět poživatelů příspěvku bylo zaměstnaných a pobíralo plat, v osmi případech to byly ženy, v jednom muž. Druhou nejpočetnější skupinu, uvedenou v kolonce „bez příjmu“, tvoří poživatelé, kteří jsou vedeni na úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání, avšak bez nároku na hmotné zabezpečení. Těch bylo ve sledovaném období 48, tedy o 22 více než uchazečů o zaměstnání s nárokem na hmotné zabezpečení. Pouze v jednom případě byl zdrojem příjmu poživatele starobní důchod.

Tabulka č. 4 nám zaznamenává, v kolika případech byl příspěvek na výživu poskytován ve stejné výši jako výživné určené soudem, a v kolika šlo pouze o příspěvek ve výši do hranice sociální potřeby oprávněného dítěte.

Zjistíme z ní, že více poskytovaných příspěvků (82) bylo ve výši stanoveného výživného. Zatímco případů, kdy bylo možné příspěvek poskytnout pouze do hranice sociální potřeby dítěte, bylo 64.

Tabulka č. 5:
Délka poskytování příspěvku na výživu:

5a

Délka poskytování příspěvku	Věk poživatelů příspěvku								
	Ženy				Muži				Celkem
	do 25 let	26–35 let	36–45 let	46 a více	do 25 let	26–35 let	36–45 let	46 a více	
Do 3 měsíců	8	15	8	5	0	0	2	0	38
4–6 měsíců	11	14	7	2	0	0	1	0	35
7–12 měsíců	5	23	0	1	0	0	0	0	29
13–24 měsíců	1	12	7	3	0	0	0	0	23
25 a více	1	9	10	0	0	0	0	1	21
Celkem	26	73	32	11	0	0	3	1	146

5b

Délka poskytování příspěvku	Rodinný stav poživatelů příspěvku								
	Ženy				Muži				Celkem
	Svobodné	Vdané	Rozvedené	Vdovy	Svobodní	Ženatí	Rozvedení	Vdovci	
Do 3 měsíců	12	5	19	0	0	1	1	0	38
4 – 6 měsíců	8	11	14	1	0	0	1	0	35
7 – 12 měsíců	14	3	12	0	0	0	0	0	29
13 – 24 měsíců	8	3	12	0	0	0	0	0	23
25 a více	7	1	12	0	0	1	0	0	21
Celkem	49	23	69	1	0	2	2	0	146

V tabulce č. 5 se sledovalo, po jakou dobu celkem byl poživatelům vypláceným v roce 2002 příspěvek na výživu poskytován. Délka poskytování příspěvku byla hodnocena v pěti obdobích, mezi nimiž však nebyly zjištěny výraznější rozdíly.

Můžeme konstatovat, že nejčastěji byl sledovaným poživatelům příspěvek poskytován v období do 3 měsíců (38), těsně pak následuje doba čtyř až šesti měsíců (35).

Nejmenší skupinu, 21 ze 146 poživatelů, tvoří ti, kterým byla dávka poskytována 25 a více měsíců. Jedná se o 17 % z celkového počtu poživatelů příspěvku na výživu v roce 2002.

Tabulka č. 6

Souběžné poskytování příspěvku na výživu a dalších dávek sociální péče:

6a

Souběžné poskytování příspěvku a dalších dávek sociální péče	Věk poživatelů příspěvku								
	Ženy				Muži				Celkem
	do 25 let	26–35 let	36–45 let	46 a více	do 25 let	26–35 let	36–45 let	46 a více	
Dávky pro rodiny s dětmi	26	72	29	9	0	0	3	1	140
Příspěvek při péči o osobu blízkou	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Současná výplata obou předchozích dávek	0	1	1	0	0	0	0	0	2
Celkem	26	73	30	9	0	0	3	1	142

Cílem tabulky č. 6 bylo zjistit, zda byly poživatelům příspěvku na výživu poskytovány i jiné dávky sociální péče a v kolika případech.

Ukázalo se, že z celkového počtu 146 vyplácených byla 142 vyplácena další dávka sociální péče. Ve dvou případech to byl jak příspěvek při péči o osobu blízkou, tak i dávka sociální péče pro rodiny s dětmi. V ostatních pak pouze druhá zmiňovaná. Ukazuje se tu, jak nízké výživné je rodičům stanovováno, když, přestože je dítěti poskytnuto, je třeba rodinu ještě zabezpečit dávkou sociální péče. Samozřejmě, že zde hrají roli i sociální poměry poživatele příspěvku, ale jak víme z předchozích tabulek, příjmem největší skupiny 62 poživatelů je pouze rodičovský příspěvek. Znamená to, že jsou s dítětem na rodičovské dovolené a svůj příjem si mohou zvýšit pouze s obtížemi a v omezené míře.

6b

Souběžné poskytování příspěvku a dalších dávek sociální péče	Rodinný stav poživatelů příspěvku								
	Ženy				Muži				Celkem
	Svobodné	Vdané	Rozvedené	Vdovy	Svobodní	Ženati	Rozvedení	Vdovci	
Dávky pro rodiny s dětmi	50	21	64	1	0	2	2	0	140
Příspěvek při péči o osobu blízkou	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Současná výplata obou předchozích dávek	0	0	2	0	0	0	0	0	2
Celkem	50	21	66	1	0	2	2	0	142

Největší skupinu, která kromě příspěvku na výživu pobírala ještě dávku pro rodiny s dětmi, tvořily rozvedené ženy (64). Rovněž mezi rozvedené patřily ty ženy, kterým byl kromě výše uvedené dávky poskytován příspěvek při péči o osobu blízkou.

Tabulka č. 7

Počet poživatelů příspěvku žijících s partnerem, který není otcem dítěte, jimž náleží příspěvek na výživu:

Rodinný stav poživatelů příspěvku		Věk poživatelů příspěvku								
		Ženy				Muži				Celkem
		do 25 let	26–35 let	36–45 let	46 a více	do 25 let	26–35 let	36–45 let	46 a více	
Ž E N Y	Svobodné	0	0	0	0	-	-	-	-	0
	Vdané	1	4	3	0	-	-	-	-	8
	Rozvedené	0	1	0	0	-	-	-	-	1
	Vdovy	0	0	0	1	-	-	-	-	1
M U Ž I	Svobodní	-	-	-	-	0	0	0	0	0
	Ženatí	-	-	-	-	0	0	1	1	2
	Rozvedení	-	-	-	-	0	0	0	0	0
	Vdovci	-	-	-	-	0	0	0	0	0
Celkem		1	5	3	1	0	0	1	1	12

Zde jsme sledovali, kolik z poživatelů, v době poskytování příspěvku na výživu, žilo ve společné domácnosti s partnerem. To je důležité pro ověření jedné ze stanovených hypotéz. V ní předpokládáme, že nejmenší skupinu rodin, pobírajících příspěvek na výživu, tvoří ty, kde rodič či jeho partner, mají příjem z pracovní činnosti.

Zjistili jsme, že pouze zanedbatelné množství, a to 12 z celkového počtu 146 vyplácených, má partnera, jehož příjem je zohledňován při stanovení sociální potřeby nezletilého dítěte. Největší skupinu (8), tvoří vdané ženy.

Tabulka č. 8:

Zdroj příjmů partnera poživatele příspěvku:

8a

Zdroj příjmů partnera poživatele příspěvku	Věk poživatelů příspěvku								
	Ženy				Muži				Celkem
	do 25 let	26–35 let	36–45 let	46 a více	do 25 let	26–35 let	36–45 let	46 a více	
Plat	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Dávky v mateřství	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rodičovský příspěvek	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Důchod	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hmotné zabezpečení	0	2	0	0	0	0	0	0	2
Bez příjmu	1	3	2	1	0	0	0	1	8
Celkem	1	5	3	1	0	0	1	1	12

8b

Zdroj příjmů partnera poživatele příspěvku	Rodinný stav poživatelů příspěvku								
	Ženy				Muži				Celkem
	Svobodné	Vdané	Rozvedené	Vdovy	Svobodní	Ženatí	Rozvedení	Vdovci	
Plat	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Dávky v mateřství	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rodičovský příspěvek	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Důchod	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hmotné zabezpečení	0	2	0	0	0	0	0	0	2
Bez příjmu	0	5	1	1	0	1	0	0	8
Celkem	0	8	1	1	0	2	0	0	12

Z této tabulky je zřejmé, že pouze jeden z partnerů poživatele příspěvku na výživu byl zaměstnán a pobíral plat. V osmi případech byli partneři vedeni na úřadě práce jako uchazeči o zaměstnání bez nároku na hmotné zabezpečení, ve dvou případech hmotné zabezpečení pobírali. V posledním případě byla partnerka poživatele příspěvku na rodičovské dovolené a jejím příjmem byl rodičovský příspěvek.

Ještě jeden údaj, který z tabulky vyplývá, je velice zajímavý. Jedná se o kolonku svobodných poživatelů příspěvku na výživu, kde ani v jednom případě není zaznamenáno, že by měli partnera. Tato skutečnost je velice málo pravděpodobná. Může být důsledkem toho, že poživatel příspěvku na výživu partnera při podání žádosti nepřiznal a místním šetřením nebyla jeho přítomnost prokázána.

Tabulka č. 9

Rodinný stav a věk povinných osob:

Rodinný stav povinných osob		Věk povinných osob							
		Ženy				Muži			
		do 25 let	26–35 let	36–45 let	46 a více	do 25 let	26–35 let	36–45 let	46 a více
ŽENY	Svobodné	0	0	0	0	-	-	-	-
	Vdané	0	1	0	0	-	-	-	-
	Rozvedené	0	0	2	0	-	-	-	-
	Vdovy	0	0	0	0	-	-	-	-
MUŽI	Svobodní	-	-	-	-	12	33	14	9
	Ženatí	-	-	-	-	0	8	3	1
	Rozvedení	-	-	-	-	2	25	27	10
	Vdovci	-	-	-	-	0	0	0	0
Celkem		0	1	2	0	14	66	44	20

V tabulce č. 9 jsme zkoumali povinné osoby, a to z hlediska jejich stavu a věku.

Je zřejmé, že nejvíce povinných osob ze sledovaného vzorku bylo v kategorii mužů ve věku 26–35 let, a to celkem 66. Další početně výraznou skupinou (44) pak byli muži ve věku 36–45 let. Stav povinných mužů byl nejčastěji svobodný (68) nebo rozvedený (64).

Výrazně méně povinných osob mezi rodiči, kteří neplní svou vyživovací povinnost, bylo ve skupině žen. To je mimo jiné i důsledek již výše zmiňovaných rozsudků o výchově a výživě dětí, kdy výrazně menší procento dětí vychovávají jejich otcové a matky jsou povinny přispívat na jejich výživu. Ty, které si neplní svou vyživovací povinnost k dítěti, byly v našem vzorku celkem tři. Jedna vdaná a dvě rozvedené.

Oproti počtu poživatelů se nám počet povinných osob o jednu zvýšil. Je to z toho důvodu, že v jednom případě, kdy bylo dítě svěřeno do výchovy prarodičů, bylo výživné stanoveno oběma rodičům.

Tabulka č. 10

Důvody, pro které povinná osoba zanedbává povinnou výživu:

10a

Důvody, pro které povinná osoba zanedbává povinnou výživu	Věk povinných osob								
	Ženy				Muži				Celkem
	do 25 let	26–35 let	36–45 let	46 a více	do 25 let	26–35 let	36–45 let	46 a více	
Ztráta zaměstnání	0	0	2	0	11	50	34	10	107
Vazba nebo výkon trestu	0	0	0	0	0	6	2	1	9
Nepřízpůsobilost	0	1	0	0	3	10	8	9	31
Celkem	0	1	2	0	14	66	44	20	147

10b

Důvody, pro které povinná osoba zanedbává povinnou výživu	Rodinný stav povinných osob								Celkem
	Ženy				Muži				
	Svobodné	Vdané	Rozvedené	Vdovy	Svobodní	Ženatí	Rozvedení	Vdovci	
Ztráta zaměstnání	0	0	2	0	48	8	49	0	107
Vazba nebo výkon trestu	0	0	0	0	5	0	4	0	9
Nepřízpůsobilost	0	1	0	0	15	4	11	0	31
Celkem	0	1	2	0	68	12	64	0	147

Zajímavější, a pro naši práci podstatnější, jsou však údaje o důvodech, pro které povinná osoba zanedbává výživu svého dítěte, zanesené do tabulky č. 10.

Vyplývá z nich, že nejčastější příčinou neplacení výživného je ve 107 případech ztráta zaměstnání. Zde je myšlena nezaviněná ztráta zaměstnání, nikoli nechť pracovat. Ta je zahrnuta do další kategorie, v níž se jedná o nepřizpůsobivost povinného, a to ve 31 případech. Označení znamená vyhýbání se plnění vyživovací povinnosti z důvodu častého střídání či utajování bydliště, úmyslného vyhýbání se zaměstnání a mnoha dalších důvodů. Může to být například i pro neshody a vyhrocené vztahy mezi rodiči, nezáměr o dítě, nedůslednost a nezodpovědnost rodiče.

Nejmenší skupinu (9) tvořili rodiče neplatící výživné z důvodu vazby nebo výkonu trestu.

Z hlediska věku převažovali ve všech třech skupinách muži ve věku 26–35 let a z hlediska rodinného stavu svobodní muži. To odpovídá tomu, že tyto dvě kategorie jsou nejpočetnější i v celkovém počtu povinných osob.

Tabulka č. 11

Důvody vedoucí k zastavení výplaty příspěvku na výživu:

11a

Důvody vedoucí k zastavení výplaty příspěvku na výživu	Věk poživatelů příspěvku								
	Ženy				Muži				Celkem
	do 25 let	26–35 let	36–45 let	46 a více	do 25 let	26–35 let	36–45 let	46 a více	
Povinný začal plnit vyživovací povinnost	6	20	6	5	0	0	0	0	37
Příjmy dítěte přesáhly hranici soc. potřebnosti	6	17	4	5	0	0	1	0	33
Poživatel přestal spolupracovat	0	6	7	0	0	0	0	1	14
Výživné bylo soudně sníženo	0	2	0	0	0	0	1	0	3
Poživatel se odstěhoval	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Poživatel zemřel	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Povinný zemřel	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Celkem	12	46	17	10	0	0	2	1	88

11b

Důvody vedoucí k zastavení výplaty příspěvku na výživu	Rodinný stav poživatelů příspěvku								
	Ženy				Muži				Celkem
	Svobodné	Vdané	Rozvedené	Vdovy	Svobodní	Ženatí	Rozvedení	Vdovci	
Povinný začal plnit vyživovací povinnost	15	3	19	0	0	0	0	0	37
Příjmy rodiny přesáhly hranici soc. potřebnosti	11	4	16	1	0	1	0	0	33
Poživatel přestal spolupracovat	4	4	5	0	0	1	0	0	14
Výživné bylo soudně sníženo	0	0	2	0	0	0	1	0	3
Poživatel se odstěhoval	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Poživatel zemřel	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Povinný zemřel	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Celkem	31	11	42	1	0	2	1	0	88

Příspěvek na výživu byl během roku zastaven v 88 případech, což nám dokládá tabulka č. 11.

Nejčastějším důvodem k zastavení bylo to, že povinná osoba začala sama vyživovací povinnost plnit (37). Ve 33 případech příjmy rodiny přesáhly hranici sociální potřebnosti a jen ve třech případech bylo výživné soudně sníženo. Celkem 14 poživatelů přestalo s oddělením poskytujícím příspěvek na výživu spolupracovat a jeden poživatel se odstěhoval, takže výplata příspěvku přešla na jiný místně příslušný úřad.

Tabulka č. 12

Přehled výplaty příspěvku na výživu v roce 2002 na oddělení péče o rodinu a dítě Magistrátu města Liberec:

Měsíc výplaty	Počet poživatelů PV	Celková vyplacená částka v Kč	Počet nových žádostí	Počet zastavených PV
Leden	58	48 790	4	14
Únor	65	57 351	13	6
Březen	64	52 606	4	5
Duben	66	53 300	8	6
Květen	67	54 786	7	6
Červen	64	52 775	7	10
Červenec	64	53 343	9	9
Srpen	69	65 301	11	6
Září	69	57 119	5	5
Říjen	69	61 251	10	10
Listopad	69	50 035	5	5
Prosinec	72	64 341	9	6
Celkem	-	670 998	92	88

Z tabulky je zřejmé, že k 1.1. 2002 bylo na oddělení péče o rodinu a dítě poskytováno 54 příspěvků na výživu. Za rok byla na příspěvcích na výživu vyplacena celkem částka 670 998 Kč.

Za období roku 2002 bylo přijato 92 nových žádostí o poskytnutí příspěvku na výživu a 88 z poskytovaných příspěvků bylo zastaveno.

3.2. KAZUISTIKY

Nyní použijeme dva příklady pro praktickou ukázkou toho, jak byla vedena spisová dokumentace poživatelů příspěvku na výživu v roce 2002 na oddělení péče o rodinu a dítě Magistrátu města Liberec, a co vše je třeba před přiznáním uvedené dávky zjišťovat. S ohledem na ochranu osobních údajů jsou jména, adresy a další osobní data smyšlená.

V prvním případě je žadatelkou žena, která se podruhé provdala, a je s dcerou, narozenou z druhého manželství, na rodičovské dovolené. Z prvního manželství má ve výchově dva syny, k nimž si jejich otec neplní vyživovací povinnost. Důvodem je jeho nepřizpůsobivost, neboť byl již v minulosti pro neplacení výživného odsouzen. Ani tato skutečnost ho však nepřiměla k tomu, aby svou vyživovací povinnost začal plnit.

Manžel matky je veden na úřadě práce jako uchazeč o zaměstnání. Příjem rodiny je tak pod hranicí životního minima. Jak bude uvedeno dále, matka pobírá příspěvek na výživu synů v plné výši. Souběžně s ním je rodině poskytována ještě dávka sociální péče do hranice sociální potřeby.

Ve druhém případě je žadatelkou rovněž žena. Žije sama v bytě své matky. Má ve své péči dvě děti, každé z dětí má jiného otce. Na první z dětí jeho otec řádně platí 1 200 Kč soudně stanového výživného. U druhého dítěte, s nímž je dosud na rodičovské dovolené, se však otec plnění vyživovací povinnosti vyhýbá. Pokud byl ve výkonu trestu, byl zde zaměstnaný a výživné bylo řádně hrazeno. Po jeho propuštění však výživné matka nedostává.

V průběhu pobírání příspěvku na výživu se situace v rodině změnila. Poživatelce skončila rodičovská dovolená a ona se zaevidovala na úřadě práce jako uchazečka o zaměstnání. Její příjem se rovněž změnil, neboť jí vznikl nárok na hmotné zabezpečení. Na základě toho pak musela být výše poskytovaného příspěvku přehodnocena.

Vzhledem k tomu, že povinný neplnil svou vyživovací povinnost k dítěti šest měsíců, podala na něj matka v říjnu 2002 trestní oznámení. To vedlo k tomu, že povinný začal výživné dobrovolně hradit. V prosinci 2002 byla proto výplata příspěvku na výživu zastavena.

Příklad č. 1

Dne 21. 10. 2002 požádala o poskytnutí příspěvku na výživu paní Jana Janíčková, r. č. 695122/2373, bytem Liberec I, U Pošty 1201.

Žadatelka je vdaná, na rodičovské dovolené s nezl. Petrou Janíčkovou, nar. 25. 5. 2001. Žije s manželem, který je od 4. 7. 2002 evidován jako uchazeč o zaměstnání na úřadě práce a pobírá hmotné zabezpečení. Matka dále pečuje o nezletilé syny z předchozího manželství **Martina Polívku, nar. 28. 8. 1986, a Jana Polívku, nar. 2. 4. 1988.** Otec Martin Polívka, nar. 8. 4. 1967, vůči nim neplní vyživovací povinnost stanovenou rozsudkem Okresního soudu v Liberci, ze dne 14. 2. 1990, č. j. 10 C 828/98, **ve výši 350 Kč/měs. na nezl. Martina a 300 Kč/měs. na nezl. Jana.**

Žadatelka doložila tyto doklady:

- žádost o příspěvek na výživu s prohlášením, že ze strany otce nezl. dětí není plněna vyživovací povinnost
- pravomocné rozsudky, z nichž bylo zjištěno, že vyživovací povinnost otci byla stanovena ve výši 350 Kč na nezl. Martina a 300 Kč na nezl. Jana
- svůj občanský průkaz
- rodné listy dětí
- potvrzení Okresního soudu v Liberci ze dne 14. 10. 2002 o tom, že je veden výkon rozhodnutí pro výživné nezl. dětí Martina a Jana Polívkových proti povinnému Martinu Polívkovi, nar. 8. 4. 1967
- protokol o trestním oznámení, podaném na otce nezl. dětí na obvodním oddělení Policie České republiky dne 16. 10. 2002 (Z výpovědi matky v něm uvedené je zřejmé, že trestní oznámení na otce podávala již dne 3. 7. 2000. Na základě toho byl povinný pro neplacení výživného již podmíněčně odsouzen. Přesto výživné na děti nadále neplatí a od 3. 7. 2000 dluží celkem 17 750 Kč.)
- čestné prohlášení o majetkových poměrech, z něhož vyplývá, že s rodinou žije v panelovém domě, v bytě o velikosti 1+1, nevlastní žádný nemovitý nebo hodnotný majetek a nemá žádné nadstandardní vybavení
- potvrzení o studiu synů ve Zvláštní škole Gollova

- potvrzení o dávkách státní sociální podpory, které rodina pobírá
- potvrzení o evidenci manžela na úřadě práce a výši jeho hmotného zabezpečení, které činí 2 761 Kč měsíčně
- oddací list

Dále podepsala prohlášení o tom, že je povinna do 8 dnů doložit oznámení o změně dávek státní sociální podpory a ihned oznámit, pokud otec začne výživné na děti platit.

Finanční situace rodiny:

2 552 Kč rodičovský příspěvek

2 761 Kč hmotné zabezpečení manžela matky

2 389 Kč sociální příplatek

784 Kč přídavek na nezl. Martina

714 Kč přídavek na nezl. Jana

541 Kč přídavek na nezl. Petru

1 212 Kč příspěvek na bydlení

10 953 Kč celkový příjem rodiny

Za příjem dítěte se považuje poměrná část příjmu rodiny, tj. příjem rodiny dělený počtem společně posuzovaných osob, tedy $10\,953 : 5 = 2\,190,60$.

Sociální potřebnost dítěte se vypočítá jako součet částky potřebné k zajištění výživy a ostatních základních potřeb občana a poměrné části částky potřebné k zajištění nezbytných nákladů na domácnost. (Dle tabulky částek životního minima uvedené v kapitole 2.4.1. teoretické části.)

Nezl. Martin: $2\,450 + (3\,230 : 5) = 3\,096$ Kč

Nezl. Jan $2\,230 + (3\,230 : 5) = 2\,876$ Kč

Jak vyplývá z již zmíněného zákona o sociální potřebnosti, příspěvek na výživu nezaopatřenému dítěti lze poskytnout ve výši stanoveného výživného, nejvýše však ve výši rozdílu mezi příjmem dítěte a jeho životním minimem.

V případě nezl. Martina činí tento rozdíl (3 096 - 2 190,60) 905,40 Kč a v případě nezl. Jana (2 876 - 2 190,60) 685,40 Kč.

Vzhledem k tomu, že soudně stanovené výživné u nezl. Martina činí 350 Kč a u nezl. Jana 300 Kč, lze u obou chlapců poskytnout příspěvek na výživu ve výši stanoveného výživného.

Provedeným šetřením v místě bydliště rodiny byly údaje sdělené matkou shledány jako pravdivé a v bytě nebyl zjištěn žádný nadstandard.

Závěr:

Od 1. 1. 2002 bude s ohledem na finanční situaci dětí poskytován žadatelce příspěvek na výživu ve výši stanoveného výživného 650 Kč.

Spis, mimo citovaných dokladů a rozhodnutí o poskytnutí příspěvku na výživu ve výše uvedené částce 650 Kč, obsahuje dále kopii oznámení, zaslání otci, v němž je upozorněn na to, že byl na výživu dětí poskytnut příspěvek na výživu.

Součástí spisu je rovněž žádost obvodního oddělení Policie České republiky, kde matka podávala na otce trestní oznámení, o zaslání zprávy, adresovaná oddělení péče o rodinu a dítě, poskytujícímu příspěvek na výživu. V odpovědi na tuto žádost oddělení policie sděluje, že matce nezletilých dětí je vyplácen příspěvek na výživu, od kterého data a v jaké výši. Rovněž je zde vyčíslena částka, kterou povinný zdejšímu úřadu dluží a připojení se k jeho trestnímu stíhání.

Příklad č.2

Dne 29. 5. 2002 požádala o poskytnutí příspěvku na výživu paní Zdena, Housková, r. č. 745512/2360, bytem Liberec XV, Sídlištní 500.

Žadatelka je rozvedená, na mateřské dovolené s **nezl. Robertem Houskou**, nar. 1. 10. 1998, vůči kterému neplní otec Pavel Houska, nar. 15. 6. 1974 vyživovací povinnost stanovenou rozsudkem Okresního soudu v Liberci, ze dne 26. 4. 2000, č. j. Nc 952/99, **ve výši 600 Kč měsíčně**.

Dále matka pečuje ještě o nezl. Davida Pávka, nar. 1. 4. 1994, na kterého dostává pravidelně měsíčně výživné ve výši 1 200 Kč.

Žije sama s dětmi ve starší zástavbě v bytě o velikosti 2+1, který patří její matce. Z toho důvodu jí také nenáleží příspěvek na bydlení.

Vzhledem k tomu, že otec nezl. Roberta na výživu dítěte nepřispívá od dubna 2002, přislíbila matka, v případě že si vyživovací povinnost nebude plnit i nadále, podat na něj v měsíci říjnu 2002 trestní oznámení. Otec přestal na výživu syna přispívat poté, co byl propuštěn z výkonu trestu, kde byl zaměstnán.

Matka pobírá dávku sociální péče pro rodiny s dětmi.

Žadatelka doložila tyto doklady:

- žádost o příspěvek na výživu s prohlášením, že ze strany otce nezletilého není plněna vyživovací povinnost
- pravomocný rozsudek z něhož bylo zjištěno, že vyživovací povinnost otci byla stanovena ve výši 600 Kč
- pravomocný rozsudek o rozvodu manželství
- svůj občanský průkaz
- rodný list syna
- potvrzení Okresního soudu v Liberci ze dne 14. 10. 2002 o tom, že byla podána žádost na výkon rozhodnutí
- čestné prohlášení o majetkových poměrech, z něhož je zřejmé, že nevlastní žádný nemovitý nebo hodnotný majetek a nemá žádné nadstandardní vybavení
- potvrzení o dávkách státní sociální podpory

Dále podepsala prohlášení o tom, že je povinna do 8 dnů doložit oznámení o změně dávek státní sociální podpory a ihned oznámit, pokud otec začne výživné na děti platit.

Finanční situace rodiny:

2 552 Kč rodičovský příspěvek

605 Kč přídavek na nezl. Davida

541 Kč přídavek na nezl. Roberta

1 486 Kč sociální příplatek

1 200 Kč výživné na nezl. Davida

6 384 Kč celkový příjem rodiny

Příjem dítěte: $6\,384 : 3 = 2\,128,-$

Sociální potřebnost nezl. Roberta: $1\,690 + 2\,880 : 3 = 2\,650,-$

Rozdíl: $2\,650 - 2\,128 = 522,-$

Soudem byla otci uložena povinnost platit na výživu syna 600 Kč/měs. S ohledem na to, že příspěvek na výživu smí být poskytnut nejvýše ve výši rozdílu mezi příjmem a životním minimem dítěte, což je v tomto případě 522 Kč, bude poskytována dávka nižší než stanovené výživné.

V rodině bylo provedeno místní šetření, při kterém bylo zjištěno, že matka uvedla pravdivé údaje. V bytě nebylo zjištěno žádné nadstandardní vybavení.

Závěr:

Od. 1. 5. 2002 bude s ohledem na finanční situaci dítěte poskytován žadatelce poskytován příspěvek na výživu ve výši 522 Kč.

Mimo uvedené doklady je ve spise dále doloženo potvrzení o výši hmotného zabezpečení a evidenci matky na úřadě práce, a to od 1. 10. 1998. Jedná se o den, kdy jejímu synovi byly čtyři roky a matce tak skončila rodičovská dovolená. Vzhledem k tomu, že nenašla zaměstnání, zaevidovala se jako uchazečka o zaměstnání na úřadě práce. S ohledem na skutečnost, že splňovala podmínku, že v posledních třech letech alespoň 12 měsíců pracovala, bylo přiznáno hmotné zabezpečení. Finanční situace rodiny se změnila a dávka musela být přehodnocena.

Nová finanční situace rodiny:

2 050 Kč hmotné zabezpečení

605 Kč přídavek na nezl. Davida

571 Kč přídavek na nezl. Roberta

1 486 Kč sociální příspěvek

1 200 Kč výživné na nezl. Davida

5 882 Kč celkový příjem rodiny

Příjem dítěte: $5\,882 : 3 = 1\,960,67$

Sociální potřebnost: 2 650 Kč

Rozdíl: $2\,650 - 1\,960,67 = 689,33$

Závěr:

Vzhledem k tomu, že rozdíl je vyšší než stanovené výživné, bude příspěvek na výživu zvýšen a od 1. 10. 2002 poskytován ve výši 600 Kč/měs.

Dne 30. října matka na otce podala trestní oznámení pro neplacení výživného a protokol o tomto oznámení doložila do spisové dokumentace.

V prosinci přišla žadatelka požádat o zastavení výplaty příspěvku na výživu s tím, že otce začala na základě jejího trestního oznámení vyšetřovat policie a on začal dobrovolně běžné výživné platit.

4. ZÁVĚREČNÁ ČÁST

4.1. VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ

Hypotéza č. 1

Domnívali jsme se, že důvodem, pro který rodiče přestali plnit svou vyživovací povinnost k nezaopatřeným dětem, je zejména nezaměstnanost a výkon vazby či trest odnětí svobody.

Z provedené analýzy spisové dokumentace (tabulka č. 10 v praktické části) jsme zjistili, že nejvíce povinných osob ze zkoumaného vzorku 147 skutečně neplnilo svou vyživovací povinnost z důvodu nezaměstnanosti. Jednalo se o 107 respondentů, což představuje přibližně 73 % z celkového počtu zkoumaných osob.

Jako druhý nejčastější důvod nám však vyšla nepřizpůsobivost povinného, a to ve 31 případech, což v procentuálním vyjádření činí 21 %.

Až na třetím místě byl důvod označený v hypotéze jako jeden ze dvou hlavních, a to výkon vazby či trestu odnětí svobody. Jednalo se o devět případů, tedy pouze o 6 % z celkového počtu.

První hypotéza se nám tedy nepotvrdila.

Zde je však třeba uvést, že údaje o povinných osobách byly zjišťovány pouze ze spisové dokumentace a sdělení rodičů nezl. dětí, kterým byl příspěvek na výživu poskytován, a ne osobním kontaktem s povinnými osobami. Proto jsou důvody zanedbávání povinné výživy rozděleny pouze do tří skupin.

Jak ukazuje praxe při vymáhání poskytnutého příspěvku na povinných osobách, osobní kontakt s nimi je velmi problematický. Máme za to, že by ale údaje o důvodech neplnění vyživovací povinnosti rozšířil a specifikoval, i když se v mnoha případech jedná o soubor nejrůznějších důvodů, z nichž lze jen těžko určit jeden prvotní. Často jde o soubor různých příčin, které vycházejí nejen z osobnosti povinného, z prostředí, v němž žil, a jeho momentální situace, ale i ze vztahu k dítěti nebo bývalému partnerovi.

Vzhledem k přístupu rodičů, neplnících svou vyživovací povinnost a jejich neochotě tento problém řešit, by navíc tato zjištění znamenala

nepřiměřenou časovou zátěž. Proto byly důvody rozděleny do výše uvedených skupin a do kategorie nepřizpůsobivých shrnuto více důvodů pro neplacení výživného.

Hypotéza č. 2

Předpokládali jsme, že nejmenší skupinu rodin pobírajících příspěvek na výživu tvoří ty, kde rodič či jeho partner má příjem z pracovní činnosti.

Stanovená hypotéza se nám potvrdila, i když jsme při ní došli k zajímavému zjištění, o kterém se ale zmíníme až po zhodnocení hypotézy.

Toto zjištění vyplývá z tabulky č. 3 v praktické části, z níž je zřejmé, že nejmenší skupinu tvoří vdaná žena pobírající starobní důchod. Nejedná se však o rodiče, ale prarodiče nezl. dítěte.

Vynecháme-li tuto skupinu, zjistíme z tabulky č. 3, že nejméně poživatelů (9) je těch, jejichž příjmem je plat. (Je pravdou, že i v ní mohou být zahrnuti zbývající čtyři prarodiče a jedna teta, která je v vdovou, ale i v tomto případě by se jednalo o nejméně početnou skupinu rodičů.) K ní je třeba připočítat z tabulky č. 8 ještě jednoho poživatele, jehož partner rovněž pobíral plat.

Následují poživatelé pobírající hmotné zabezpečení, kterých je 26.

Je třeba přiznat, že tato hypotéza nebyla zcela správně položena a místo o rodičích se v ní mělo hovořit o poživatelích příspěvku na výživu.

Zajímavá je ta skutečnost, že z celkového počtu 147 poživatelů příspěvku má pouze 12 partnera. Ani v jednom případě to však není v kolonce svobodných. Nezdá se pravděpodobné, že by tomu tak bylo ve skutečnosti. Je to však zřejmě důsledek nemožnosti řádného prověření čestného prohlášení, v němž je žadatel povinen partnera žijícího v domácnosti přiznat a doložit jeho příjem. I místním šetřením je velice těžké prokázat, že poživatel žije s partnerem v jedné domácnosti. Velice častá jsou zdůvodnění typu: „Je zde pouze na návštěvě“ nebo „Věci tu dosud má, ale rozešli jsme se a on si je nemá kam odnést“, a další.

Důvodem je jediné – snaha o doložení co nejmenšího příjmu rodiny a zvýšení naděje na poskytnutí příspěvku na výživu dítěte.

Hypotéza č. 3

Zaměřila se na jeden z důvodů ukončení poskytování příspěvků na výživu a předpokládala, že většina (více než 50 %) jich je zastavena proto, že rodič začne plnit svou vyživovací povinnost.

Jak vyplývá z tabulky č. 11 v praktické části, výše uvedená hypotéza se nám nepotvrdila.

Celkem byla v roce 2002 na oddělení péče o rodinu a dítě Magistrátu města Liberec zastavena výplata příspěvku na výživu v 88 případech. Z toho pouze ve 37 případech bylo důvodem to, že povinný začal vyživovací povinnost plnit. Jak je z tabulky dále zřejmé, jedná se sice o nejčastější důvod zastavení výplaty dávky, ale činí pouze 42 % z celkového počtu zastavených příspěvků.

Následuje skutečnost, že příjem dítěte přesáhl hranici sociální potřeby, a to ve 33 případech.

4.2 NAVRHOVANÁ OPATŘENÍ

V praxi se velmi často setkáváme s rodiči, kteří přestože se všemi zákonnými způsoby snaží o to, aby druhý rodič plnil řádně vyživovací povinnost ke svému dítěti, nemají úspěch. Mnohdy se stává, že výživné ze strany druhého rodiče není plněno i několik let, bez toho, aby byl účinně potrestán, či z něj bylo výživné zákonnými prostředky vymoženo.

Mnoho rodičů, kteří například mají druhé zaměstnání, aby své dítě finančně zabezpečili, protože druhý rodič se na něm nepodílí, cítí jako nespravedlivé, když jsou pouze nepatrně nad hranicí sociální potřeby a již nemají na pomoc ze strany státu nárok.

Jedním ze způsobů, jak dítěti plně zaručit právo na výživné a zajištění přiměřené životní úrovně, by mohlo být to, že příspěvek na výživu bude poskytován všem dětem, k nimž není plněna vyživovací povinnost, bez ohledu na jejich sociální potřebnost. Stát by pak poskytnuté výživné vymáhal na všech povinných, kteří si vyživovací povinnost vůči svým dětem neplní.

Jednalo by se sice o spravedlivější přístup k potřebným, ale ekonomicky velice náročný a domníváme se, že pro stát finančně neúnosný. Nejednalo by se jen o prostředky na poskytované výživné, ale i na zaplacení úředníků, kteří by příspěvek na výživu poskytovali a následně vymáhali, neboť agenda zmíněné problematiky by velmi narostla. Není možné pominout ani náklady spojené se zjišťováním bydliště, zaměstnání povinných, jejich obesílání doporučenými dopisy a další úkony, které rovněž nejsou finančně zanedbatelné.

Jako mnohem účinnější vidíme větší využívání možností daných již platnými zákony.

Je to například stanovování vyživovací povinnosti prarodičům, které není dosud příliš často praktikováno. Zákon o rodině však hovoří o tom, že pokud potomci nemohou své vyživovací povinnosti dostát, přechází tato povinnost na předky. Ti by potom v rámci rodiny mohli zpětně působit na povinného, aby se své povinnosti zhostil sám.

Další možností by byl důslednější postup při výkonech rozhodnutí a využívání možností prodeje movitého a nemovitého majetku.

Jako nejdůležitější a nejúčinnější však vidíme změnu v postupu při vyšetřování trestného činu zanedbání povinné výživy. V teoretické části bakalářské práce v kapitole č 2.4. jsme způsob vyšetřování, používaný v současné době, popisovali. Z něho je zřejmé, že policie zpravidla trestní oznámení nepřijme dříve než po šesti měsících soustavného neplnění vyživovací povinnosti, přestože doba není dána zákonem, ale pouze doporučena ve výkladu trestního zákona. Dále je zřejmé, že jednu věc zkoumá obvodní oddělení Policie České Republiky, následně oddělení služby kriminální policie a vyšetřování, státní zástupce a soud. Tento proces je velmi zdoluhavý. Navíc bývají neplatiči výživného zpravidla odsouzeni pouze podmíněčně. Po uplynutí podmínky se na odsouzeného hledí, jako by nebyl trestán a trest mu je z trestního rejstříku vymazán. Není možno na něj tedy pohlížet jako na recidivistu a pokud výživné i nadále neplatí, celá situace se opakuje.

Je zde respektována Úmluva o právech dítěte? V první části, v článku číslo tři zmíněného dokumentu je mimo jiné stanoveno toto: „Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány.“^[4]

Domníváme se, že na neplacení výživného by bylo třeba reagovat dříve a jako přiměřená lhůta pro podání trestního oznámení se nám jeví doba dvou měsíců. Je jasné, že každý se může dostat do finančních problémů, ale v případě výživného je třeba si uvědomit, že na povinném je závislé dítě, které není schopno se samo žít.

Povinný má možnost na svou situaci reagovat a v případě finančních problémů si podat návrh na snížení výživného. Pokud by tak učinil, jeho trestní stíhání by mohlo být do rozhodnutí opatrovnického soudu přerušeno.

[4] Úmluva o právech dítěte, která pro Českou a Slovenskou republiku Federativní republiku vstoupila v platnost dne 4. února 1991

Trestní zákon stanoví tresty odnětí svobody pro neplnění vyživovací povinnosti v rozsahu šesti měsíců až tří let. Pokud je však povinný odsouzen k výkonu trestu odnětí svobody, nemá povinnost pracovat, a tudíž výživné neplatí i nadále. Navíc se naopak stát podílí ještě na jeho výživě.

I v tomto případě by mělo dojít ke změně, a to v tom smyslu, že ten, kdo byl odsouzen pro neplnění vyživovací povinnosti k trestu odnětí svobody, by měl být v zařízení pro výkon trestu, kde je možné pracovat, a to by mu mělo být uloženo jako povinnost, tak, aby byl výkon trestu účelný.

Další možnost řešení problému vidíme v častějším ukládání alternativních trestů, jako jsou například probace či veřejně prospěšné práce. Jejich výhodou je, že je možné ponechat odsouzeného v jeho přirozeném sociálním okolí a předejít tak nevýhodám výkonu trestu odnětí svobody.

Domníváme se, že jedině zkrácení vyšetřování, zrychlení soudního procesu a zpřísnění trestů ukládaných při neplnění vyživovací povinnosti, může vést k částečnému vyřešení problému i když je jasné, že stále budou existovat lidé, které nic nedonutí k tomu, aby si své povinnosti plnili.

Jak však vyplývá z analýzy spisové dokumentace zpracované v praktické části bakalářské práce, povinných neplnících svou vyživovací povinnost z důvodu nepřizpůsobivosti je ze zkoumaného vzorku 147 osob celých 21 %. Domníváme se, že jde o velmi vysoké číslo, za kterým je třeba si představit nezletilé děti, kterých se tento přístup rodiče může velmi citelně dotýkat a to v mnoha směrech.

Dochází například k tomu, že druhý rodič, za cenu toho, aby dítěti poskytl finanční zázemí, pracuje více, než by musel, a nemůže se tak dítěti osobně věnovat. To se může negativně odrazit na jeho výchově.

Dítě se dále často nemůže věnovat svým koníčkům a zálibám, které bývají finančně náročné, neboť rodič, s nímž žije, je schopen zabezpečit pouze jeho základní potřeby.

Dítě, k němuž rodič neplní vyživovací povinnost, má také ztíženou pozici v době studia, které je dnes velmi nákladné, takže si často musí samo přivydělávat.

A takovýchto příkladů bychom jistě v životě našli mnohem více.

Stát by měl věnovat velkou pozornost tomu, aby minimalizoval důvody pro rozpad rodiny. Pokud však k němu již dojde, měl by se všemi dostupnými prostředky snažit o to, aby se dopad této skutečnosti co nejméně dotýkal dítěte, které je jeho občanem a budoucím základem společnosti. A to, jaký život bude v rámci rodiny vést, se odrazí v jeho chování a dalším způsobu života.

Tento jednatelce spolu s ostatními tvoří společnost a je na státu a na rodině, jaké vytvoří podmínky pro to, aby jednou tato společnost byla kvalitní, zodpovědná a morální. Je třeba, aby zejména budoucí rodiče byli vychováni k zodpovědnému přístupu k rodičovství, což znamená účinnou, nikoli pouze formální, prevenci.

5. SEZNAM ZKRATEK

č.	číslo
č. j.	číslo jednací
ČR	Česká republika
Kč	korun českých
měs.	měsíčně
např.	například
nezl.	nezletilý, nezletilá, nezletilé
Sb.	sbírky zákona
ZTP/P	zdravotně těžce postižený s průvodcem

6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- 1) Autorský kolektiv: *Obce, města, regiony a sociální služby*. Sociopress, spol. s r. o., Praha 1997
- 2) Břeská, N., Hacaperková, D., Vránová, L.: *Dávky sociální péče*. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 1998
- 3) Břeská, N., Vránová, L.: *Dávky sociální péče 2001*. ANAG, 2000
- 4) Dunovský, J.: *Rodina a její poruchy ve vztahu k dítěti*. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČSR, Praha 1986
- 5) Králíčková, Z.: Vyživovací povinnost rodičů k dětem. *Rodinné právo*, 1999, č. 6, s. 6-9
- 6) Kolektiv pod vedením Pokorného, P.: *Zákon v rodině s komentářem předpisy související a vzory podání - novela k 1. srpnu 1998*. Žirafa s. r. o., Praha 1998
- 7) Nová, H., Těžká, O.: *Vyživovací povinnost*. Linde, Praha 1995
- 8) Novotná, V., Burdová, E., Brabenec, Fr.: *Zákon o sociálně právní ochraně dětí – komentář*. Linde, Praha 2002
- 9) Závodská Dvořáková, J.: Výživné ve světle judikatury. *Rodinné právo*, 1999, č. 11, s. 7-10

7. SEZNAM PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ

- 1) Usnesení č. 2/1993 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
- 2) Úmluva o právech dítěte, která pro Českou a Slovenskou republiku Federativní republiku vstoupila v platnost dne 4. února 1991
- 3) Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- 10) Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
- 11) 5) Zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České republiky v sociální zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů
- 12) Zákon č. 463/1991 Sb., o životním minimu, ve znění pozdějších předpisů
- 13) Zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti v platném znění

8. PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - žádost o příspěvek na výživu dětí

Příloha č. 2 - potvrzení soudu o podání žádosti na výkon rozhodnutí

Příloha č. 3 - čestné prohlášení o majetkových poměrech žadatele

Příloha č. 4 - prohlášení o povinnosti oznámit příslušnému odboru
každou změnu dávek státní sociální podpory

Příloha č. 5 - prohlášení o povinnosti učinit na příslušnému odboru
ihned oznámení v případě, že na nezletilé dítě začne
docházet výživné

Příloha č. 6 - oznámení povinnému o poskytnutí příspěvku na výživu

V Liberci dne

Magistrát města Liberec

ŽÁDOST O PŘÍSPĚVEK NA VÝŽIVU DĚTÍ

Příjmení a jméno žadatele nar.

rodinný stav rodné číslo trvalé bydliště

přechodné bydliště:

pro nezletilé dítě-děti:

nar.

dítě navštěvuje školu-učiliště

jméno

1.

2.

3.

4.

5.

O d ů v o d n ě n í :

Beru na vědomí, že jsem povinen do 8 dnů oznámit písemně magistrátu města Liberec, který mi bude příspěvek na výživu vyplácet, změny ve skutečnostech rozhodných pro trvání nároku na tuto dávku, popřípadě na její výši a výplatu /ukončení přípravy na povolání dítěte, změny ve výši příjmu apod./.

Dne.....

.....
podpis žadatele

Okresní soud Liberec potvrzuje, že proti povinnému

nar., bytem

probíhá pod číslem jednacím E výkon rozhodnutí pro výživné

na nezl. dítě/děti nar.

..... nar.

zastoupené matkou nar.

bytem

Výživné bylo stanoveno rozsudkem č. j.

ze dne, ve výšiKč.

V Liberci dne

exekuční oddělení

Potvrzujeme, že příjmy p.

jsou pod hranicí životního minima .

Toto potvrzení se vydává k žádosti o osvobození od soudního poplatku.

zde odstříhnout

Potvrzujeme, že p.

podala dne návrh na zahájení exekučního řízení.

V Liberci dne

exekuční oddělení
razítko, podpis

Čestné prohlášení

Čestně prohlašuji, že já, případně mé nezletilé dítě/děti ^{xj} jsme vlastníky (spoluvlastníky) dále uvedeného majetku ^{xxxj} :

1. Nemovitost, ve které trvale bydlím

- a) rodinný dům: plocha obytných místností v m²
počet obytných místností
- b) obytný (čínžovní) dům: plocha obytných místností v m² užívaného bytu
- c) byt ^{xxxj} : plocha obytných místností v m²
- d) plocha pozemku patřící k uvedené nemovitosti v m²

2. Garáž (samostatná)

3. Ostatní obytné domy a jiné objekty

- a) obytný (čínžovní) dům: počet
- b) ostatní nemovitosti (dílna, prodejna, továrna, hospodářské stavení apod.)
.....
- c) plocha pozemku patřící k uvedené nemovitosti v m²

4. Nemovitosti sloužící k rekreaci

- a) chata: zděná dřevěná lignátová
počet podlaží zastavěná plocha
- b) chalupa: zastavěná plocha počet podlaží
- c) rekreační dům: obytná plocha
počet obytných místností
- d) plocha pozemku patřící k uvedené nemovitosti v m²

5. Ostatní pozemky

- a) stavební: počet místo (kat. úz.) plocha v m²
- b) zahrada: počet místo (kat. úz.) plocha v m²
- c) pole: počet místo (kat. úz.) plocha v m²
- d) les: počet místo (kat. úz.) plocha v m²
- e) ostatní (vinice, chmelnice, rybník, louka):

6. Movité majetky

- a) auto: počet typ vozu rok výroby
- b) cenné obrazy: počet autor
.....
- c) cenné šperky: popis
.....
- d) cenné sbírky: (sklo, porcelán, mince, známky, hodiny apod.)
.....
.....

^{xj} jde-li o vlastnictví dítěte, poznamenejte tuto skutečnost u příslušného bodu
^{xxxj} záporná odpověď u jednotlivých bodů se vyznačí "0" bez škrtnutí
^{xxxxj} zákon o osobním vlastnictví k bytům č. 52/1966 Sb. v platném znění

- e) orientální a jiné cenné koberce:
rozměry.....
.....
f) starožitný nebo stylový nábytek
.....
.....
g) další nadstandardní vybavení domácnosti (myčka nádobí, video, videokamera, přijímač televizních programů ze satelitů apod.).....
.....
.....
.....
.....

7. Finanční prostředky

- a) hotovost v Kč
b) cenné papíry: (akcie, obligace, dluhopisy)
.....
c) úsporné vklady: (vkladní knížky, vkladové certifikáty apod.)
.....
d) účet u peněžního ústavu:
.....

8. Majetek sloužící k podnikání: (pokud není uveden v ostatních bodech)

9. Jiný hodnotný majetek: (stroje, dobytek apod.)

Prohlašuji, že uvedené údaje jsou pravdivé a jsem si vědom/a právních následků nepravdivého prohlášení, včetně případné odpovědnosti za přestupek podle zákona ČNR č. 200/90 Sb.

V Liberci dne

Jméno
příjmení
rodné číslo
podpis

Jméno
příjmení
datum narození nezletilých dětí

Poznámka: Podrobnosti k uvedenému majetku můžete uvést v příloze k čestnému prohlášení.

Magistrát města Liberec, odbor sociální péče

V Liberci dne _____

Prohlášení

Beru na vědomí, že jsem povinen/a **při každé změně dávek státní sociální podpory** /zvýšení, snížení/ předložit oznámení o výši dávek.

Jsem si vědom/a toho, že pokud oznámení z Okresního úřadu nedoložím v termínu 8 dnů, bude poskytovaná dávka soc. péče odejmuta.

Kopii převzal/a _____
podpis

V Liberci dne

P r o h l á š e n í

Beru na vědomí, že jsem povinen/a odboru sociální péče Magistrátu města Liberec učinit i h n e d oznámení, jakmile mně začne na nezl. děti docházet výživné. Oznámení učiním též ihned, jakmile obdržím výživné jednorázově se zpětnou platností.

Dále беру na vědomí, že pokud bych toto oznámení neučinil/a, vystavuji se možnosti trestního stíhání.

Potvrzuji tímto, že jsem byl/a řádně poučen/a o tom, že pokud obdržím výživné a příspěvek na výživu současně, jsem povinnen/a Magistrátu města Liberec neprodleně vyplacený příspěvek vrátit.

.....
podpis

MAGISTRÁT MĚSTA LIBEREC

Náměstí Dr. E. Beneše 1, 460 59 Liberec 1

Odbor sociální péče

Č.j.
Vyřizuje:

Dne:

Věc: Oznámení

Vaše nezletilé dítě nar., ke kterému neplníte vyživovací povinnost stanovenou Vám rozhodnutím soudu, bylo uznáno sociálně potřebným. Na základě rozhodnutí Magistrátu města Liberec, odboru sociální péče, je mu poskytován dle § 5 zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů, příspěvek na výživu ve výši Kč měsíčně.

Vzhledem k tomu, že Magistrát města Liberec plní za Vás vyživovací povinnost k nezletilému dítěti, je oprávněn po Vás požadovat úhradu tohoto plnění. Tímto Vás upozorňujeme, že od Vám nabíhá u Magistrátu města Liberec dluh ve výši Kč měsíčně.

Žádáme Vás, abyste nám do 15 dnů oznámil, jakým způsobem budete tuto situaci řešit a jakým způsobem budete hradit vzniklý dluh, který k dnešnímu datu činí Kč.

Současně Vás upozorňujeme, že pokud se s Magistrátem města Liberec, odborem sociální péče, ve stanoveném termínu nedohodnete, bude po Vás v souladu s § 102 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, pohledávka vymáhána soudní cestou. Do doby, než pohledávku uhradíte, se připojujeme k trestnímu stíhání vedenému proti Vám Policií ČR.

Bc. Pavla Červinská
pověřena řízením odboru